

Kirkens Undervisning

nr. 4 1991

tidsskrift for medarbejdere

Nr. 4 1991

- et tidsskrift til medarbejdere om alle former for kirkelig undervisning i teori og praksis.
- inspiration til børne- og familiearbejdet.
- undervisningsmodeller til kirkeårets tekster og centrale kristne temaer.
- forslag til andagter og gudstjenester.
- omtale og anmeldelser af nye undervisningsmaterialer m.m.

Indhold:

Redaktionelt	2
En Alle Helgens-meditation v. Elisabeth Lidell	3
Forventning – Advent v. Kirsten Juul Sørensen	5
Da solen kom til malonernes land Et eventyr	7
Billedmeditation v. Britt Due Tiemensma	8
Adventsforventning v. Kirsten Staghøj Sinding	11
NY video v. Michael B. Pedersen	12
Billedet som følelsernes spejl v. Britt Due Tiemensma	13
Anmeldelser	14

Redaktionelt

Den kunstige virkelighed og den virkelige

Igennem årgang 1991 af KIRKENS UNDERVISNING har vi haft billedet som det gennemgående tema for bladets indhold. Hvad vi har villet med at pege på billedet som en væsentlig faktor i den kirkelige undervisning og forkyndelse kan måske illustreres med et eksempel, som jeg har hentet fra Svend Andersens bog "Den kunstige virkelighed". Her omtales et computerspil ved navn "Donkey". Det er et enkelt spil: På en vej kører en bil, man kan styre. Pludselig dukker et æsel op på bilens kørebane. Spillet går ud på at undgå at køre æslet ned. Hvis man ikke er kvik nok til at undgå det, siger det "Bang": æslet går i stumper og stykker og ryger ud af billedskærmens fire hjørner.

Denne oplevelse sammenligner Svend Andersen med en anden, nemlig en påkørsel af en hund. Forskellen mellem spillet og den virkelige begivenhed er klar nok: æslet er en figur i et *spil*, hunden er *virkelig*. Og en virkelig oplevelse efterlader bestemte følelser, mens æselspillet er en kunstig virkelighed.

Spørgsmålet er nu, hvilke konsekvenser det får for vore reaktioner, at vi mere og mere kommer til at leve i en kunstig virkelighed. Får det både nogle etiske og følelsesmæssige konsekvenser?

Billedmediet i form af computerteknik, video og tv er nu blevet det kraftigste påvirkningsmiddel, vi kender. Derfor er det vigtigt, at vi i undervisningen bruger billedet – og dvs. det billede, som viser virkeligheden og motiverer til at forholde sig til virke-

ligheden. Ligesom der er gode og dårlige historier, sådan er der også gode og dårlige billeder. Det gode billede udtrykker menneskets erfaringer og håb og det sker med en særlig kraft gennem den kunstneriske bevidsthed. Det er nemlig sådan, at i den kunstneriske fremstilling er fantasi, evne til at udtrykke erfaringer og den kunstneriske formåen gået sammen. Der er altså tale om en særlig fascinationskraft. Men det kræver også indlevelse og arbejde, samt åbenhed. Arbejdet med billedet stiller ikke mindst krav til underviseren, fordi børn og unge i dag er vant til det "lette" og det "hurtige" billede. Det skal gå hurtigt. Der skal være "action". Billedmedierne har for længst lært, at tale til vore primærprocesser, dvs. vore følelser og ubevidste liv i øvrigt. Den kirkelige undervisning må for at være på bølgelængde med sit eget emne henføres under primærprocesserne, skriver Ågård/Lodberg Hvas i undervisningsvejledningen til K-materialet.

Med denne årgang af KIRKENS UNDERVISNING har vi givet nogle praktiske prøver og en teoretisk indføring i brugen af billedet i undervisningen. Dermed vil vi fra bladets side opfordre til, at både forskning og praktisk arbejde med billedkunstens anvendelse i den kirkelige undervisning intensiveres. Måske kan det være med til at eliminere nogle af de dogmatiske problemer og spørgsmål vedrørende bibelsyn, der kan være hæmmende og blokerende for undervisningen.

Henning Nørhøj

Om forsidebilledet:

Leonardo da Vinci, Jomfru Maria og Anna med Jesus og Johannes Døberen.

En Alle Helgens-meditation

*Af sognepræst Elisabeth
Lidell, Risskov*

Meditationen varer en lille timestid og består udover en kort indledning af en collage over:

- 1) nytestamentlig læsning
- 2) dias (af glasmalerier) af Marc Chagall (udvalgt fra Materialecentrals pakke: Marc Chagalls glasmalerier i St. Stephans kirken i Mainz)
- 3) egne refleksioner
- 4) stilhed
- 5) bøn
- 6) musik af den franske komponist Erik Satie: "3 Gymnopédies"

Rent praktisk har jeg lejet et stort lysbilledlærred, som sættes op i koret. Meditationen finder sted om aftenen, og kirken er kun oplyst ved levende lys. Efter en kort indledning, begynder vi meditationen i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Derefter spilles musik: "Gymnopédie No. 1" (1888) af Erik Satie, mens jeg forsvinder om bag lærredet, hvorfra jeg styrer billederne og læser op. Under musikken vises

Chagall's window looking east in the northern transept

Prophetical message of peace and salvation

Johs. Åbenbaring 21,1-6a: Og jeg så en ny himmel og en ny jord, thi den første himmel og den første jord var forsvundet, og havet var ikke mere. Og jeg så den hellige stad, det ny Jerusalem, komme ned fra Himmelen fra Gud, rede som en brud, smykket for sin brudgom. Og jeg hørte en høj røst fra tronen sige: "Se, nu er Guds bolig hos menneskene, og han skal bo hos dem, og de skal være hans folk, og Gud selv skal være hos dem, og han skal tørre hver tåre af deres øjne, og der skal ingen død være mere, ej heller sorg, ej heller skrig, ej heller pine skal være mere, thi det, som var før, er nu forsvundet." Og han, som sad på tronen, sagde: "Se, jeg gør alting nyt". Og han siger: "Skriv, thi disse ord er troværdige og sande." Og han sagde fremdeles til mig: "De er op-

Marc Chagall, glasmosaik i St. Stephans kirken, Mainz.

fylt. Jeg er Alfa og Omega, begyndelsen og enden."

Stilhed (1 minut)

Bøn: Gud, i din favn hviler nutid, fortid og fremtid. Du var til før tidens begyndelse – og du vil vedblive at være i den rumløse tid. Amen.

Musik: "Gymnopédie No. 2" (1888) af Erik Satie

The eternal Sabbath

The angels at Abraham's meal

På landet har man nogle steder den skik, at man Alle Helgenssøndag i kirken læser navnene op på alle dem i sognet, der er døde i årets løb. I et stort sogn som vores giver det ingen mening at remse så mange navne op. I stedet tænker vi hver især på vore kære døde. Vi ærer deres minde ved at besøge gravene, ved at tænde et lys derhjemme i stuen – eller måske på graven og ved at dele gode minder med hinanden. Sådan lever den afdøde videre i vore minder.

Billedet af de spillende og syngende engle rækker langt ud over lokalsamfundet. Det er tanken om det kristne fællesskab, der sprænger grænserne mellem liv og død. Det er forestillingen om englene – alle dem, der er gået forud for os – de sidder deroppe under hvælvingen og spiller og synger sammen med os. Deres sang og vores sang mødes og forenes. De er her, og vi er der.

Englesangen, der lyder sammen med vores sang, er tegnet på, at himlen og jorden er blevet ét. Tegnet på et ubrydeligt fællesskab mellem Gud og os og mellem mennesker indbyrdes.

"Den lyse digter", Jens August Schade, skrev en bog med titlen "Mennesker mødes, og sød musik opstår i hjertet". Sådan mødes vi med englene, og sådan mødte Gud mennesker, da han blev menneske og trak os ind i den guddommelige dimension. Og trak sig selv ned i vores almindelige hverdag. "Se, nu er Guds bolig hos menneskene, og han skal bo hos dem, og de skal være hans folk, og Gud selv skal være hos dem, og han skal tørre hver tåre af deres øjne, og der skal in-

gen død være mere, ej heller sorg, ej heller pine skal være mere, thi det, som var før, er nu forsvundet.”

Mary and the child

Vi oplever det i dåben, hvor Guds kærlighedssang lyder til os. Her mødes jord og himmel. Her bliver børnene indskrevet i den lange række af børn her fra sognet, som døbes i denne font med ordene: ”Lovet være Gud, vor Herres Jesu Kristi Far, som i sin store barmhjertighed har genfødt os til et levende håb ved Jesu Kristi opstandelse fra de døde.”

Disse stærke ord rammer vores menneskeliv ind – de lyder ved enhver døbefont og ved enhver kiste. Et levende håb, der rækker ud over døden. Som forbinder nutid med fremtid og fortid: ”Og Han sagde fremdeles til mig: Jeg er alfa og omega, begyndelsen og enden.”

Rødderne til dette håb ligger i troen på Gud. Allerede Det gamle Testamente er gennemstrømmet af tro og forvisning om, hvad Gud vil gøre med sit folk, med sin verden. Ja, fra det første til det sidste blad præges Bibelen af Guds løfter.

Og når håbet kan nævnes i samme åndedræt i fødsel og i død, og når vi kan møde døden med håb og fortrøstning, er det fordi Jesus stod op af graven Påskemorgen.

Det er det, der gør det kristne håb helt anderledes end alt det, vi ellers kan håbe og drømme om på jorden. Det kristne håb giver et nyt perspektiv på både livet og døden. Det betyder, at vi selv kan møde døden med fortrøstning, fordi Jesu opstandelse har taget brodden af det at skulle dø.

Abraham's meal with the angels

Vi kunne nævne mange andre håbsymboler. Et af de vigtigste har været brødsbrydelsen. Jesus har lagt vægt på måltidsfællesskabet med de udstødte. Og umiddelbart før sin død fejrer han et særligt måltid: nadveren med sine disciple. På den måde foregriber han den ny virkelighed. For her praktiseres håbet: ”Se, jeg gør alting nyt!” Vi kan opleve det ved alterbordet, hvor tiden ophæves og vi fortsætter ind i evigheden med de døde, der fuldender cirklen i alterringen. Sådan fremstillede Jesus selv Gudsriget som et festmåltid: ”Mange skal komme fra Øst og Vest og sidde til bords med Abraham og Isak og Jacob i Himmeriget.”

The celestial Jerusalem

Bibelen er fuld af sådanne håbssymboler, kontrasterfaringer til vores egen hverdag. Vi fatter det bedst i poesens sprog: ”Og jeg så en ny himmel og en ny jord”, sådan er de smukke visioner fra Johs. Åbenbaring fulde af poesi.

Skriftet skal forstås ud fra den lidelse og nød, de kristne i Lilleasien stod i som følge af kristendomsforfølgelser. Nød i den situation betjener forfatteren sig af en lang række håbssymboler: tronen, lammet, en ny himmel, en ny jord og et nyt Jerusalem.

Visionen i Johs. Åbenbaring forholder sig til fremtiden på en radikalt anderledes måde end vores prognoseagtige forhold til fremtiden. Vi beregner fremtiden og tror, den er i vore hænder. Men prognosen udelukker håbet, den giver os den illusion, at vi selv er herrer over fremtiden.

An Ascending Angel

Påstanden i Johs. Åbenbaring er, at fremtiden er Guds. Derfor er den genstand for håb – og ikke for beregning. For Gud er den levende Gud. Han griber ind, forandrer og skaber nyt. I symboler og billeder viser Johs. Åbenbaring os et glimt af den virkelighed, som vi ikke regerer og råder over. Men det betyder ikke, at vores jord slippes. Nej, skriftet vil vise os Guds fremtid som noget, der skal præge vores måde at leve på her og nu – på jorden.

Åbenbaringens vision giver os et farverigt billede af den fremtid, som springer ud af Guds skaberhånd: fra himlen til jorden: ”Som i himlen, således også på jorden”, beder vi i Fader-vor. Gud vil bo hos mennesker. Og i Jesus Kristus fandt himmel og jord hinanden. Englesangen kan lyde forfra...

”Og alle englene stod rundt om tronen og om de ældste og om de fire livsvæsener, og de kastede sig ned for tronen på deres ansigter og tilbad Gud og sagde: ”Amen! Lov og ære og visdom og tak og pris og kraft og styrke tilkommer vor Gud i evighedernes evighed!”

Stilhed

Bøn: Almægtige Gud! Vi beder dig for alle mennesker, de levende og de døde. Vi takker dig for de døde, som har rakt Ordet vider til os og nu er salige hos dig. Amen.

Thou shalt love the Lord thy God

Musik: ”Gymnopédie No. 3” (1888) af Erik Satie.

Marc Chagall, korvindue i St. Stephanskirken, Mainz: ”Du skal elske Jahve, din Gud”.

FORVENTNING

ADVENT

Af Kirsten Juul Sørensen

Følgende ideer er tænkt som inspiration til en eftermiddag i børneklubben i adventstiden eller som et tværfagligt undervisningsforløb i 1.-3.kl. (kristendom, dansk, formning, musik).

Intention:

Gennem sang, samtale, tegning, eventyr, billeder og bibeltektst at give mindre børn en forståelse af, hvad der ligger i ordet advent. Få børn til at ane dybden af adventstidens forventning: at kærligheden (Guds søn) kommer til os.

Indledning:

Jeg har ikke i denne undervisningskitse benyttet de mange bibelske beretninger, som knytter sig til jødernes Messiasforventninger, men udelukkende forsøgt at fastholde, hvad der ligger i ordet *forventning* – for os som almindelige mennesker og for os som kristne.

Advent = forventning er i dette forløb uddybet i de 4 begreber: glæde – længsel – håb og fred (jf. "Så tænder vi et lys i kvæld"). *Glæde, længsel og håb* er for barnet velkendte begreber, som knytter sig til mange almenmenneskelige situationer. At glæde sig, længes efter, håbe på noget godt er heldigvis noget, ethvert barn kender til. At længes betyder at blive lovet noget og trods utålmodighed at være tilfreds med et løfte – at klare at vente og glæde sig til det, der skal komme. En ægte forventning handler ikke om at få opfyldt et krav, men derimod om at modtage en gave, eller udtrykt på følgende måde af K. E. Løgstrup i bogen "Skabelse og tilintetgørelse": "For forventning er ikke bare at leve med tankerne ude i fremtiden, og da slet ikke, når de tanker i så høj grad kredser om, hvad vi skal udrette og nå. I en vis forstand er forventning det stik modsatte. Hvad vi forventer, er noget, der overgår os, noget, som vi ikke har andel i ved vore kræfter eller ar-

grebet forventning, som ligger i, at lyset sejrede over mørket; at Guds fred = Guds kærlighed giver mennesket mod og kræfter til at kæmpe mod det onde i sig selv og i verden. Fred bliver altså i denne tolkning det stik modsatte af fred = ro/ hvile.

Pædagogiske overvejelser:

Dette undervisningsforløb tager sit udgangspunkt i børnenes egne erfaringer og billeder. Samtalen om situationer og begivenheder, som for barnet rummer begrebet forventningens glæde, er noget meget centralt. Ved hjælp af sang, tegneaktiviteter, eventyr og billeder uddybes begrebet forventning, og der skabes en referensramme for en umiddelbar forståelse af bibeltektsten (Lukas kap. 2,8-20), der fortæller beretningen om hyrderne, som fulde af forventning drager til Betlehem i glæde over det løfte, englene har givet dem: "Frygt ikke; for se, jeg fortæller jer om en stor glæde, som skal være for hele folket."

bejder, men noget, vi uforskyldt får del i."

Freden opfatter jeg som et udtryk for menneskets håb om og kamp for en verden, hvor kærligheden råder. Freden bliver i denne forståelse et udtryk for den evangeliske udvidelse af be-

E. Nolde: Den hellige nat.

1. Vi synger om forventning

Adventskransen tændes. Efterhånden som lysene bliver tændt, synges versene i: "Så tænder vi et lys i kvæld".

2. Vi taler om forventning

Samtale om forventninger: lad børnene selv fortælle om det, de glæder sig til, længes efter, håber på.

Inddrag Emil Noldes billede: die Familie (1931) – (fås som lysbillede).

Lad bønene reagere spontant på billedet.

Kan I li' billedet?

Er det et rart billede?

Hvorfor er de mennesker, du ser her, glade?

Hvad betyder solsikken?

Hvad siger billedet om forventning?

3. Vi tegner om forventning

Børnenes associationer i forbindelse med begrebet forventning fastholdes i tegninger. Arbejdet afsluttes med en samlet collage med overskriften: Advent – forventning.

4. Fortæl om forventning

Lederen/ læreren fortæller eventyret: "Da solen kom til malonernes land". I slutningen af eventyret konfronteres børnene med nedenstående billede. (Vises evt. som overheadtransp.) Samtale om eventyret – evt. ved hjælp af følgende spørgsmål:

Hvad undrede du dig over i teksten?

Hvad vil du spørge teksten om?

Hvad vil du snakke med de andre om?

Inddrag billedet i samtalen.

Hvad siger eventyr og billede om forventning – glæde – kærlighed?

5. Fortæl beretningen

Lukas kap. 2,8-20

Samtale om englenes løfter og hyrdernes forventning og glæde.

6. Forventningens opfyldelse

Emil Nolde: Heilige Nacht (fås som lysbillede).

Samtale om billedet (jf. Kaj Mogens, Jesusfortællinger s. 48: "Lukas fortæller, at verdens frelser kom til verden som et fattigt menneskebarn. Jesus er alle menneskers herre og frelser, men han er samtidig et almindeligt menneskebarn. Maleren Emil Nolde (1867-1956) viser begge dele: Jesus, der er kommet fra Gud, og Jesus som menneskebarn. Hvordan vi-

ser maleren dette? – (Maria løfter triumferende sit barn mod himmelen. Stjernen symboliserer det guddommelige).)

Afsluttende bemærkninger

Netop i dag hvor mange føler sig fremmede over for kirke og kristendom, er det væsentligt, at vi i vores undervisning er opmærksomme på at bygge

bro mellem barnets og evangeliets verden. Vi må derfor hele tiden gå fra det konkrete til det abstrakte. Loyalteten i samtalen over for såvel børnenes associationer som indholdet af billedet og tekst er også en vanskelig balance. Samtalen bør være styret af børnenes spontane bidrag, samtidig med at det er vores opgave at fastholde det overordnede tema.

Det folk, der vandrer i mørket, skal se et stort lys.

Da solen kom til malonernes land

Et eventyr

*Efter: Schmidt/Frison/Mühlberger:
Wie die Sonne in das Land Malon kam.
RPA, Landshut o. J.*

1. Malonernes land var på alle sider omgivet af høje bjerge. Solen nåede aldrig op over bjergtoppene, så nede i dalen, hvor malonerne boede, var der næsten altid mørkt – bælgmørkt.

2. Der var så mørkt hos malonerne, at de altid måtte have stormlygter med sig, når de gik omkring, for ellers kunne de slet ikke finde rundt.

3. Malonerne var nu også nogle mærkelige folk. De boede hver for sig helt alene i hver sit hus, og omkring hvert eneste hus var der bygget en høj mur.

4. Malonerne kunne nemlig ikke lide hinanden. Ingen af dem havde så meget som en eneste ven; alle var misundelige og mistroiske over for hinanden.

5. Men en skønne dag skete der noget. Der kom en fremmed vandringsmand til malonernes land bag de høje bjerge. Den fremmedes ansigt var lyst og venligt. Hans øjne strålede, og malonerne undrede sig. Ingen af dem kunne huske, at de nogen sinde havde haft besøg af en fremmed.

6. Vandringsmanden var også meget forundret over det mærkelige land, han var kommet til, og hvor der var lige så mørkt om dagen som om natten. Hvor er solen henne? spurgte han. Solen – hvad er det for noget? spurgte malonerne. Vi har aldrig hørt om solen.

7. Der var dog en ældgammel malon, der kunne huske, at han engang for længe siden havde hørt om solen. Han sagde til den fremmede: Fortæl os om lyset på himlen, fortæl om den store himmel-lygte!

8. Så begyndte vandringsmanden at fortælle. Solen er stor og rund og lysende. Hver morgen står den op på

himlen. Først lyser den rødt, så bliver lyset gult. Når solen står højest på himlen, stråler den som guld og sender lys og varme ned over jorden.

9. Dens varmende stråler vækker fuglene i deres reder. Syngende og jublende hilser de den nye dag og dens klare lys.

10. I solskinnet lukker knopperne på træer og buske sig op, og fra blomstrende frugttræer strømmer søde dufte.

11. Solen lokker også det grønne græs op af jorden. Blomsterne lukker sig op, og solsikken drejer sit ansigt om imod solens lys.

12. Morgensolen vækker også børnene. De gnider søvnen af øjnene og råber: Det er solskin i dag! Hurra! De lader de varme solstråler skinne på sig, så de bliver solbrændte og raske. Af glæde springer de omkring i det fri.

13. Sådan kunne den fremmede vandringsmand fortælle den ene dejlige historie om solen efter den anden, og malonerne lyttede både med øren og med øjne. De kom ud fra deres huse bag de høje mure.

14. De satte sig ved det bord, hvor vandringsmanden sad og kunne slet ikke få nok af hans historier. Ja, det endte med, at de slet ikke gik i seng, men blev siddende dag og nat og lyttede. De var så forbavsede, men de begyndte også at længes. En stor længsel vågnede i dem. De længtes efter solens lys, efter dens glans og varme.

15. Men en skønne dag brød vandringsmanden op. Nu havde han været længe nok i malonernes land. Han sagde til dem: Når man fortæller om solen, så ender det med, at man længes efter at se den igen. Ellers kan

man slet ikke huske mere, hvordan den ser ud. Så synes man, den taber glansen. Med disse ord sagde den fremmede farvel til malonerne og drog videre.

16. Malonerne var bedrøvede over, at der ikke mere var nogen, der kunne fortælle dem om solen. Hvad skulle de nu gøre? Skulle de vende tilbage til deres huse og leve videre som før, hver bag sin høje mur?

17. Nej, det ville de ikke mere. Det var så trist altid at være alene, og nu havde de opdaget, at det er meget bedre at være sammen, snakke med hinanden og hjælpe hinanden.

18. De havde også opdaget, at der blev lysere hos dem, når alle deres lygter stod samlet på ét sted, end når de hver især gik omkring med en lille lygte. Og hver morgen gik de alle sammen i optog ud af byen og op på en høj bakke og råbte: Sol og solskin, kom dog snart, / kom nu til os i en fart, / lys og varme er så rart! / kom nu, sol og solskin!

19. En dag skete der et under. Malonerne så, hvordan det blev lysere og lysere. Det var solen, der i al sin glans steg op bag bjergtoppene. Først lyste den rødt, så orange og gult, så det skinnede lige i øjnene på dem.

20. Da solen stod højest på himlen, strålede den som det pure guld.

21. Glædesstrålende råbte malonerne: Det er jo solen! Se, nu er den der! Det må da være solen, det lys, som vi har ventet på så længe! Malonerne strakte deres hænder og arme op imod solen.

22. De sang og dansede, så glade var de, fordi det nu endelig også var blevet lyst og varmt hos dem.

BILLED-MEDITATION

Af Britt Due Tiemensma

I dagligsproget henviser billedmeditation til to forskellige funktioner. For det første bruges ordet om fordybelse i motiver, der handler om almene livsspørgsmål, og for det andet anvendes udtrykket om brugen af andagtsbilledet i "fromhedsøvelser", hvor de tilstedeværende skal indleve sig i et bibelsk motiv. Traditionelt set er billedmeditation imidlertid en teknik, der sigter mod erkendelser af tilværelsens dybde dimension.

I denne artikel vil jeg først beskrive de to almindelige opfattelser af begrebet, og dernæst vil jeg komme ind på anvendelse af billedet i meditation.

Billeder og livsspørgsmål

Billeder benyttes f.eks. for at få børn til at fordybe sig i fænomener, som de kender fra virkeligheden. Hensigten med metoden er, at de skal opsøge livsspørgsmål, gennemskue dem, så de kan forlades igen.

Fantasien og sanserne antages at blive stimuleret af billederne, og intuitive erfaringer menes at gå hånd i hånd med intellektuelle erfaringer. De bør imidlertid ikke forveksles med en meditationsproces ... heller ikke erfaringen, som er beskrevet i det følgende:

En lidt usædvanlig pige fra 9. klasse arbejdede i et stykke tid med spørgsmålet om tilværelsens lyse og mørke sider, og hun nåede frem til følgende betragtninger vedrørende et abstrakt billede "By" (1919) af Fernand Léger:

"Léger har malet et billede af en by. Når man ser på det, virker det først og fremmest, som om han bare har sat nogle forskellige farvede skabeloner op på et lærred. Man kan godt se, at det forestiller en by, men man tænker uvilkårligt: Det kan jeg da lave bedre.

Ser man så på billedet og indlever mig i dets former og farver, kan man godt få alt det sorte til at danne baggrund, en grundfarve for billedet. Ser man derimod på alt det røde, skal man ikke se særlig længe, før det smelter sam-

men til en baggrund. Sådan kan man fortsætte med det gule, det hvide og det blå.

Og her kommer så det centrale træk, tænk om man kunne få solen til at danne baggrund for ens tilværelse ved at se efter alle de lyse sider i ens hverdag. Jeg er overbevist om, at kan man først det, så vil alt det andet svinde ind, og solen vil langsomt gennembryde mørket. Alle ved jo, at selv om det er nat, skinner solen" (Karen Lundblad: Billeder i religionsundervisningen, Kbh. 1979, s. 102).

Ved indgående at betragte det abstrakte billedes former og farver slap pigen af med de sædvanlige klicheer om abstrakt kunst, der fyldte hendes hoved, da hun begyndte at se på billedet (se næste side).

Farverne og formerne sammenfattes dernæst til symboler. De forskellige farver, sort, rød, gul, hvid og blå kan alle være baggrund, og de opfattes som symboler med helt forskellige stemninger. Baggrundsfarven vælges hele tiden af tilskueren selv, og hermed også byens stemning. Kunstsværket og pigen er således afhængig af hinanden, for at der kan opstå en bestemt stemning den pågældende dag.

Pigen er ganske dygtig til at analysere billeder, og hun benytter – måske ubevidst – en analyse model, der ser ud på følgende måde:

(analyse)	(synthese)
form/farve VERDEN >	< TILSKUER
symbol historie stemning	

Pigen bevæger sig fra venstre mod højre i modellen, dvs. fra billedfladens mindste elementer, der er farver og former, og videre til deres sammenknytning i symboler. Dernæst gennemskues symbolernes indbyrdes forbindelse og hun slutter af med at beskrive forskellige stemninger.

Billedet betragtes aldrig som en statisk størrelse, men som noget, der hele tiden bliver til i samspil mellem billedelementer og tilskuerens forudfattede opfattelser. Men på intet tidspunkt tillader hun sig at fantasere frit. Hendes associationer styres hele tiden af billedfladens elementer og derfor bevæger hun sig fra analyse til syntese og giver læseren mulighed for at følge med led for led.

Skønt læseren får udvidet sit synsindtryk, så er han eller hun ikke blevet præsenteret for en billedmeditation, idet beskrivelsen ikke involverer den dybde dimension, som netop er karakteristisk for meditation.

Pigen har blot anvendt en model, som også kan anvendes af andre, der ønsker at udvide deres umiddelbare synsindtryk. Og det interessante ved denne gennemgang er hendes forståelse for, at billedet ikke blot har ét budskab, som det gælder om at finde frem til ved at afkode de enkelte symboler, men at symbolerne kan sammensættes forskelligt, om billedet kommer til at rumme flere forskellige budskaber.

"Fromhedsøvelser"

I middelalderen spillede fortællende andagtsbilleder en vigtig rolle i fromhedslivet, idet de blev brugt til indøvelse af personlig fromhed. Efter reformationen overtog Luthers "Den lille Katekismus" denne funktion.

SAMARBEJDE OM KRISTENDOMSUNDERVISNING I SKOLEN MELLEM LÆRER OG PRÆST

Støttet af Folkeskolens Udviklingsråd tilrettelagde og afprøvede en række lærere og præster i skoleårene 88/89, 89/90 og 90/91 undervisningsforløb med det sigte både at afprøve muligheden for at samarbejde om, og samtidig, styrke kristendomsundervisningen i folkeskolen.

Initiativet til dette pædagogiske udviklingsarbejde blev taget af Udvalget for Ungdomsbyens Kirke som også afholdt de igangsættende kurser samt opsamlede og mangfoldiggjorde erfaringerne.

Dette tillæg til Kirkens Undervisning og Religionslæreren indeholder en kort introduktion til udviklingsarbejdet og dernæst korte beskrivelser af nogle af de undervisningsforløb udviklingsarbejdet resulterede i. Tillægets sidste side indeholder bl.a. en publikationsliste vedrørende Ungdomsbyens Kirkeprojekt med rapporter og artikler der mere udførligt fortæller om projektet og samarbejdsmulighederne mellem skole og kirke.

Tillægget er skrevet af udviklingsarbejdets koordinator lærer Peter Green Sørensen og er produceret i et samarbejde mellem Udvalget for Ungdomsbyens Kirke og Religionspædagogisk Center.

Ungdomsbyens Kirkeprojekt

I Ungdomsbyen, som er en del af Statens pædagogiske Forsøgscenter, er der naturligvis også en kirke. Til at tage sig af kirken og til at tage den udfordring op som det pædagogiske miljø Ungdomsbyen frembyder, blev der for nogle år siden nedsat et udvalg af daværende kirkeminister Mette Madsen. Udvalget for Ungdomsbyens Kirke etablerede i 1988 et pædagogisk udviklingsarbejde med det sigte at 1) inspirere og støtte udviklingsarbejde med faget kristendoms-kundskab i samarbejde med andre emner og fagområder indenfor 1. - 10. klasse, 2) etablere og styrke lokalt samarbejde mellem skole og kirke, 3) bidrage til debatten om udviklingen og indholdet af kristendomsundervisningen ved at afholde studiedage og kurser for lærere, præster og andre interesserede. En hensigt med dette udviklingsprojekt var at få afprøvet samarbejdsmuligheden mellem lærer og præst, som en mulighed for, at opnå en styrket kristendomsundervisning. En styrkelse af kristendomsundervisningen kunne bl.a. også ske ved en indholdsudvikling og vise sig ved en større interesse for faget blandt elever, forældre og lærere.

Udvalget for Ungdomsbyens Kirke har dels afholdt nogle studiedage for lærere, præster og andre interesserede, hvor emner af fælles interesse er blevet belyst, og dels afholdt nogle kurser for lærere og præster hvor samarbejde om tilrettelæggelse og afprøvning af fælles undervisningsforløb er blevet igangsat.

Kristendomsundervisning i folkeskolen

Kristendomsundervisningen i folkeskolen er ikke nogen entydig størrelse som blot kan beskrives ved at kristendomsfagets formålsformulering eller læseplan citeres. Faget har en fin formålsformulering og en fyldig og velovervejet læseplan, men de mange faktorer der betinger fagets situation og dermed muligheder, fører ofte til at undervisningen i faget bliver anderledes end de officielt udtrykte intentioner. Som et kort men præcist udtryk for hvad der skal være fælles for kristendomsundervisningen i folkeskolen, skrives der i fagets undervisningsvejledning side 19: »Man skal arbejde med spørgsmålet om, hvad kristendom er«. Dette kan naturligvis forstås forskelligt og også resultere i forskelligt valg af undervisningsindhold og metoder. Men

en vigtig pointe i dette citat er, at arbejdet med spørgsmålet om hvad kristendom er, netop ikke kan afsluttes. Her er netop tale om et fag som til stadighed frembyder udfordringer og som også selv udfordres i mødet med nutidens mennesker.

Kristendomsundervisning i skole og kirke

I løbet af skoleårene skal eleverne erhverve sig nogle grundlæggende kundskaber med henblik på en personlig viden. Det vil bl.a. sige at den enkelte skal kunne forholde sig til sin viden - skal kunne tage ansvarlig stilling til den. Kristendomsundervisningen skal med sit faglig-pædagogiske indhold og sine metoder bidrage hertil. Skolens kristendomsundervisning skal bringe kundskaber om menneskelivet og skal »illustrere« hvorledes tilværelsesspørgsmål er blevet og bliver tydet i en »kristendomsforståelsessammenhæng«. I disse år tales der i dansk religionspædagogisk sammenhæng om at undervisningen både skal lade eleverne opleve kristendommen som en mulig betydningsfuld faktor i menneskelivet, og at de bearbejdelser af erfaringer med menneskelivet som kristendommen er bærer af, skal blive eleverne til del.

Kirkens kristendomsundervisning indeholder også de ovenfor nævnte elementer, men til forskel fra skolens kristendomsundervisning skal kirkens ses under forkyndelsens fortegn. Endvidere foregår kirkens kristendomsundervisning også ofte i en klar liturgisk ramme med udgangspunkt i menighedens gudstjenestefællesskab.

Det her nævnte skal kort illustrere at der er principielle forskelle mellem skolens og kirkens kristendomsundervisning. Men vigtigt er det også at understrege, at samtalen og dialogen er fælles - også den enkeltes oplevelse af kristendommen som en samtalepartner med hvem en dialog er mulig.

Samarbejde mellem lærer og præst

Centralt i bestemmelserne for kristendomsfaget står at kristendom er nutidig virkelighed. Dvs. at kristendom også er en udfordring til nutidens mennesker på de vilkår der netop nu frembydes. Til en undervisning i/med denne udfordring er det oplagt at skolen inddrager den lokale kirke/præst. Selvfølgelig kan læreren nå langt med sin undervisning, men ved at lærer og præst sammen tilrettelægger og

gennemfører en undervisning, gives der mulighed for en anderledes og mere aktuel focusering på, hvordan der kan arbejdes med nutidige spørgsmål/tilværelsesspørgsmål i en kristendomsforståelsessammenhæng al den stund, at det er den situation, præsten står i til daglig.

Et samarbejde mellem lærer og præst giver også mulighed for at eleverne kan få en førstehandsviden (og for mange også en førstegangsviden) om hvad den lokale kirke er for en bygning og hvad det er for liv der udfolder sig i og omkring den.

Endelig skal nævnes at et samarbejde kan føre til at lærer og præst opdager hinanden som ressourcepersoner, - hver især med nogle faglige og professionelle ressourcer til gensidig støtte og glæde.

Samarbejde - hvordan og om hvad?

På kurserne i Ungdomsbyens Kirkeprojekt det blevet understreget at læreren/skolen ikke skulle betragte præsten som blot gæstelærer på gæsteoptræden og kirken som blot et ekskursionsmål. I og med at lærer og præst vil afprøve et samarbejde om en undervisning må man søge at betragte hinanden som lige parter om den fælles sag det er at tilrettelægge og gennemføre en undervisning ud fra de præmisser der er til stede. Det er naturligvis en opgave i sig selv at finde sig tilrette i et samarbejdsforhold hvor man måske ikke tidligere overhoved har mødt hinanden. Man skal dog endelig ikke lade sig afskrække på forhånd, - i så godt som alle forløbene i Ungdomsbyens Kirkeprojekt har lærer og præst endog meget hurtigt talt sig ind på hinanden og blevet enige om hinandens rolle.

Initiativet til et samarbejde kan komme fra både lærer og præst. Emneområderne hvor et samarbejde kan være frugtbart begrænser sig ikke kun til kristendomsfaget, men kan også findes indenfor fagene dansk/historie/samtidsorientering. I langt de fleste af Kirkeprojektets undervisningsforløb er der med udgangspunkt i et emne fra kristendomsfaget arbejdet tværfagligt, ofte er elementer (indhold og metoder) fra fagene dansk/historie/samtidsorientering inddraget.

Det er som nævnt vigtigt at lærer og præst giver sig tid til en indledende samtale for dels at lære hinanden lidt at kende, og for at nå fremtil en begyndende principiel afklaring af hvad undervisningen skal sigte mod. Denne indledende drøftelse kan og skal naturligvis ikke afklare alle

tænkelige principielle spørgsmål, men skal sigte mod at man opnår en tryghed i samarbejdet om et overskueligt undervisningsforløb. I planlægningen af undervisningen bør arbejdsopgaverne naturligvis fordeles således at ressourcerne bruges bedst mulig, erfaringerne fra Kirkeprojektet siger at det er vigtigt med god tid til samtaler mellem elever og præst. Langt de fleste undervisningsforløb i Kirkeprojektet er karakteristiske ved at være koncentrerede og sammenhængende med flere timer pr. uge (6 - 12) i 2 - 3 uger. I og med at gæstelærere og opsøgende arbejde/besøg udenfor skolen ligeledes inddrages i de fleste undervisningsforløb, må der nødvendigvis ske en inddragelse af timer fra andre fag. Et overskueligt forløb giver mulighed for at præsten kan tilrettelægge sine andre arbejdsopgaver herefter.

En orientering til forældrene om det planlagte undervisningsforløb, enten pr. brev eller ved et forældremøde, betyder i langt de fleste tilfælde en opbakning om samarbejdet med en forøget forhåndsinteresse fra eleverne til følge. Evalueringssamtalerne undervejs i forløbet vil givet føre til ændringer af det planlagte, hvorvidt eleverne skal inddrages i beslutningerne om disse ændringer må afgøres undervejs. Undervisningsforløbet kan, som mange i Kirkeprojektet, føre frem til et »produkt«. Det kan være en udstilling, bidrag til skoleblad/kirkeblad, et drama, en gudstjeneste, o.a. Ved undervisningsforløbets afslutning bør der under en eller anden form evalueres, således at erfaringerne evt. kan videreformidles til både lærer- og præstekolleger.

Tre mulige arbejdsområder

På kurserne i Ungdomsbyens Kirkeprojekt er tre arbejdsområder blevet præsenteret. Arbejdsområderne er valgt af Udvalget for Ungdomsbyens Kirke ud fra overvejelser om, at der ved arbejde herudfra kunne skabes undervisning om centralt fagligt stof, at der ville kunne skabes en undervisning hvortil præsterne kunne bidrage både fagligt og ud fra deres hverdagspraksis, at der kunne skabes en undervisning der i høj grad inddrog elevernes erfaringsverden og spørgsmål til tilværelsen, samt at spørgsmålet om hvad kristendom er, kunne komme til at stå centralt. Endvidere er arbejdsområderne valgt ud fra overvejelser om, at der kunne skabes projektorienteret undervisning der lagde op til et fagsamarbejde, sammenhængende undervisningsforløb i

flere timer pr. uge, samt til opsøgende arbejde udenfor skolen, og endelig at andre kirkelige organisationer kunne inddrages. Arbejdsområderne indeholder elementer fra forskellige dele af kristendomsfagets læseplan. De deltagende lærere og præster har stået frit i fht. valg af arbejdsområde/områder såvel som kombination heraf. Arbejdsområderne præsenteres her kort:

Kirken/kristendommen i lokalsamfundet:

Dette arbejdsområde tager udgangspunkt i, at kristendom/religion altid har med det aktive/engagerede liv at gøre, at forståelse for kristendom/religion bedst opnås i det man møder den som nutidig virkelighed. Der lægges her op til et opsøgende arbejde hvor eleverne opsøger kristendommens »steder« og især mennesker hvis liv bygger på den kristne tro. Oplevelsen af kirkerummet/kirkecenteret/værestedet/o.a., samt fortællingen om stedernes historie og nutidige funktion, og fortællingen om menneskene omkring disse steder, er blandt mulighederne. Endvidere er mødet og samtalen med mennesker som »kommer« disse steder og mennesker for hvem kristendommen spiller en vigtig rolle i deres liv, vigtig i denne sammenhæng. Med dette arbejdsområde gives mulighed for, at afdække lokalområdets »religiøse liv« og derved at synliggøre fx. også folkekirkens opgaver/funktioner for eleverne.

Ritualer:

Ritualbegrebet blev valgt som arbejdsområde fordi ritualer har med handlinger at gøre, handlinger man kan se på, handlinger man kan deltage i, handlinger man selv kan skabe. Rituelle handlinger kan begrundes, de har en funktion. Ritualer kan være noget forholdsvis konkret hvilket er vigtigt i undervisningen. Ritualer er noget forskelligt fra kultur til kultur, fra religion til religion. Men ritualer udtrykker noget fælles, ritualer er noget almen-menneskeligt.

I forhold til tidligere bruges ritualbegrebet ofte anderledes og mere bredt, dette bl.a. fordi vi, og især de unge, i dag har andre ritualer. Hyppigt kan man se religionsfænomenologiske begreber brugt i beskrivelser af unges ofte ritualiserede adfærd.

Eleverne kender mere eller mindre til kirkens ritualer, meget ofte kender de meget lidt til deres begrundelser og funktion. Ved at fokusere på kirkens ritualer kan der åbnes for det religiøse univers,

for de ideer, myter og fortællinger der ligger bag. Der kan åbnes for en samtale om nødvendigheden af ritualer, for samtale om hvad kirkens ritualer giver af erfaringer. Derved for samtale om hvad kirken er der for og hvad kristendom er.

Værdi-/etikundervisning:

Sigtet med en undervisning under denne overskrift er, at gøre eleverne opmærksomme på værdispørgsmål og etiske problemstillinger med henblik på en diskussion heraf således, at eleverne kan opleve disse spørgsmål/problemstillinger som »deres egne« og få igangsat en begyndende afklaring heraf. I samarbejdet med præsten gives der mulighed for, at de formulerede spørgsmål/problemstillinger drøftes i en »kristendomssammenhæng« hvor kristendommen gøres gældende som tydningsmulighed. Dette ud fra en betragtning om, at kristendommen netop tilbyder et tydningsunivers og en erfaringsverden bl.a. ud fra de bibelske fortællinger, og at kristendommen tilbyder en vision om tilværelsen som mennesket er en del af, med en start/skabelse og en slutning/tilintetgørelse med opstandelse og evigt liv. Derved gives der mulighed for at spørgsmål vedrørende »det gode liv« kan formuleres indenfor en ramme hvor tilværelsen ikke betragtes som værende banal, - tilværelsesspørgsmålene kan nemlig ikke gives absolutte svar, - men hvor mennesket hele tiden må være spørgende og søge, at give sin meningssøgen en form.

Netop et arbejde med værdier og etiske spørgsmål optager eleverne i især de ældste klasser. I disse år hvor der gives »muligheder vi ikke har moral til« jvf. fx. de bioteknologiske muligheder, stilles både elever, lærere og forældre overfor spørgsmål som også (må) overvejes af kirkens folk. Samarbejdet om dette arbejdsområde lægger op til et fælles arbejde hvor eleverne oplever hvordan disse spørgsmål/problemstillinger kan drøftes med kristendommen som samtalepartnere.

På de følgende sider bringes nogle eksempler på afprøvede undervisningsforløb. Beskrivelserne af undervisningsforløbene er redigerede mhb. på offentliggørelse, hvilket vil sige at de er søgt kort beskrevet og uden bilag. Undervisningsforløbene har form at skitser, derved forsvinder naturligvis og desværre, en hel del af det liv skitserne dækker over.

Kirken/kristendommen i lokalsamfundet

SKITSE nr. 1.

Titel: Kirken lokalsamfundet.
Afprøvet i 2x6.klasser.
Varighed: Ca. 40 lektioner.
Fag: Kristendomskundskab o.a.

I. Udgangspunkt: Elevernes egne erfaringer og forestillinger

1. Hvorfor er det en fordel at have en kirke i lokalområdet?

Dette drøftes i grupper, gruppernes svar skrives på tavle eller OHP, et' svar pr. gruppe ad gangen.

2. Hvilke opgaver skal kirken udføre?

Grupper, svar skrives op som under 1.

3. Hvilke personer skal ansættes til at udføre disse opgaver?

Grupper, svar skrives op som under 1.

4. Find et navn til vores kirke.

5. Eleverne laver jobopslag efter at opslagernes indhold er drøftet.

Hænges op på opslagstavle.

6. Hver elev laver en jobansøgning i papir, stof, garn mm. En følgeseddel med navn, alder, adresse, familie, mm. påhæftes.

7. Klassen taler om jobansøgere ud fra »dukkene«.

8. En gruppe elever (menighedsråd?) interviewer og ansætter personer til kirken.

9. Klassen laver planche med deres egen kirke i omgivelserne.

10. Klassen laver ting, der skal være i kirken, alter, døbefont mm. af værdiløst materiale.

11. Det forklares hvad tingene skal bruges til ved små spil (dåb, altergang, mm.)

II. Holder vore forestillinger stik?

Præsten besøger klassen.

1. Eleverne har skrevet ned, hvordan de synes en præst skal være, og hvad han/hun skal lave.

Eleverne har formuleret spørgsmål (kald, samarbejde, sjælesørger mm.).

Præsten interviewes om præsterollen.

Præsten forhører sig om børnenes forestillinger om kirkens arbejde.

Kirkebladet deles ud og studeres.

2. Vi laver ud fra kirkebladet liste over kirkens arbejdsområder og dens ansatte.

3. Vi forbereder besøg i kirken, laver spørgsmål til de ansatte.

III. Besøg i kirken

1. Præsten viser rundt.

2. Præsten præsenterer nogle af de ansatte.

3. Eleverne interviewer i grupper organist, kordegn, graver og kirketjener.

4. Af kordegnen får vi forskellige attester med hjem.

5. Vi taler om attesteme og udfylder dem.

6. Dramatisering af f.eks. en anmeldelse af navneattest.

IV. Kirkens arbejde udadtil

1. Præsten formidler kontakt til Diakonhøjskolen som besøges.

2. Repræsentant fra DMS besøger klassen og fortæller om ydre mission.

3. Samtale om DMS, kredse, åben familie mm.

V. Kirkens struktur

Besøg af repræsentant fra menighedsrådet der fortæller om dets arbejde og om den øvrige styrelse af kirken.

VI. Emnet afsluttes.

Den ene klasse holder et bryllup, den anden en gudstjeneste.

Forinden har præsten besøgt klasserne og instrueret eleverne i, hvad de skal sige/gøre. Eleverne vælger »roller«, salmer, tøj mm.

Den ene klasse deltager i en katolsk messe.

Opsamling og evaluering.

SKITSE nr. 2.

Titel: Kirken i lokalsamfundet.
Afprøvet i 2 x 8.klasse.
Varighed: 12 - 25 lektioner.

Fag: Kristendom/samtidsorientering.

1. Brainstorming i forhold til spørgsmålet: Hvad ved I om/kender til kirken i vores lokalsamfund udover de egentlige kirkelige handlinger?

Herudfra blev det følgende arbejde tilrettelagt.

2. Klassen blev opdelt i grupper som hver beskæftigede sig med nedenstående som blev opsøgt:

KFUM/K - interview med lederen af spejderne, lederen af håndboldklub, lederen af KFUM arbejdet.

Missionshuset - interview med den daglige tilsynsførende.

Menighedsrådet - interview med et ældre menneske med stor historisk indsigt, formanden.

Kirkens ansatte - interview med organisten, præsten, kassereren, værgen, degnen, graveren.

De lokale landsbykirkers historie/sagn - interview med det lokale museums lokalhistoriske ekspert.

3. Interview'ene blev båndet og herefter redigeret.

Dernæst udarbejdedes en rapport fra hver gruppe.

Lærers kommentarer: Eleverne arbejdede meget selvstændigt, jeg blandede mig kun meget lidt. Eleverne var meget glade for at komme ud og interviewe folk.

SKITSE nr.3.

Titel: Kirken i hverdagen.

Afprøvet tre 8. klasser.

Varighed: 18 lektioner.

Fag: Kristendomskundskab + historie.

1. Som oplæg til emnet en klassesamtale om kirken i sociale sammenhænge.

Filmen »Bagsidebilleder« gav stof til diskussion og spørgsmål til gæsten fra varmestuen.

2. Møde i præstegården med lederen af varmestuen.

Grundlag for samtale/spørgsmål om mennesker i nød.

3. Diasserie/film/blade og hæfter fra diverse kirkelige organisationer dannede oplæg til gruppearbejde om kirkens sociale arbejde - bl.a. Kirkens Korshær, Nicolaitjenesten, Frelsens Hær og Blå Kors.

4. Besøg af lederen og en klient fra Blå Kors Plejehjem med efterfølgende samtale og spørgsmål.

5. Afslutning med elevforedrag og elevfremstillede arbejder.

Eksempler på anvendt litteratur til oplæsning/belysning af emnet:

- Leif Panduro: Tur i natten.
 - Charlotte Strandgaard: Livsangsten.
 - H.C.Andersen: Historien om en moder.
- Faglitteratur:
- Tro i fortid og nutid: Nød.
 - Diverse hæfter og blade fra forskellige organisationer.

SKITSE nr.4.

Titel: Kirken i lokalsamfundet.

Afprøvet i tre 8.klasser.

Varighed: Fra 20 til 40 lektioner.

Fag: Kristendomskundskab + Historie + Dansk.

De tre 8.klasser var sammen (72 elever) ved gennemførelsen af størstedelen af projektet. Aktiviteter hvor alle var sammen, var placeret en dag i tre sammenhængende lektioner.

Ideen med projektet var at vise eleverne, hvor de møder kirken i lokalsamfundet i hverdagen. I denne lokale sammenhæng ville det bl.a. sige: Sognekirken, præsten, en grundtvigsk frimenighed, et missionshus, Kirkens Korshær og en genbrugsbutik i tilknytning til Sudan-missionen.

1. Samtale om hvor og hvordan vi møder kirken.

De to præster der var med i projektet havde et oplæg om kirken, om hvorfor vi har en kirke og om de første menigheder.

Filmen »Nøglen« blev vist og drøftet.

2. Besøg i Sognekirken med focus på begravelse.

Eleverne var opdelt i tre grupper, der på skift snakkede med bedemanden (med bil og kiste), med graveren (med en delvist gravet grav) og præsten, der fortalte om sit arbejde i forbindelse med dødsfald og begravelse. Efterbearbejdning i klasserne ud fra DR skoleradio's: »Død og begravelse«.

Lokalhistorisk materiale om dannelsen af lokale grundtvigske frimenighed.

Afsnit fra »Vor egen historie 3« om de gudelige vækkelser, Grundtvig, forsamlingshuse mm. Artikler om Indre Mission fra IM's informationsfolder.

Besøg i lokale grundtvigske frimenighed og forsamlingshus.

Besøg i lokale missionshus.

Forberedelse af besøg fra Kirkens Korshær ved hjælp af informationsavis herfra.

Besøg fra Kirkens Korshær's varimestue i Aalborg.

Filmforevisning og orientering om arbejdet.

Kort efterbearbejdning i klasserne.

4. Besøg i Sudan-missionens genbrugsbutik.

Orientering om Sudan-missionens arbejde.

Samtaler med frivillige medarbejdere.

5. Efterbehandling i klasserne, med understregning af, at det vi har set og hørt om også er »kirke«.

Arbejdet har desuden givet anledning til mange samtaler og videre arbejde i såvel dansk, fremmedsprog og klassens time.

Ritualer

SKITSE nr. 1.

Titel: Ritualer.

Afprøvet i 9.klasse.

Varighed ca. 3 hele skoledage + højmesse.

Fag: Kristendomskundskab, historie, samtidorientering.

Forløbets formål: At formidle et møde mellem eleverne og kirken/kirkens ritualer så den enkelte på baggrund af en større forståelse/viden/oplevelse bliver udfordret til at gennemtænke sin egen holdning til kirken og dens budskab.

1. På skolen:

Læreren giver oplæg om ritualer således at eleverne oplever emnet som relevant for deres egen hverdag og tryghed.

Sognepræsten fortæller om sig selv og sit arbejde - med særlig vægtlægning på samtaler og sjælesorg i forbindelse med de kirkelige handlinger (dåb, bryllup, begravelse, mm). Eleverne bidrager ved at fortælle om deres oplevelser i mødet med de kirkelige handlinger. Forevisning af film/lysbilleder der videregiver oplevelsen af ritualer.

Den lokale kirke introduceres ved at præsten viser en film om kirkens tilblivelse.

2. I kirken:

Rundvisning i kirkerummet. Døbefont, nadverbord, mm. samt gangen i de forskellige ritualer forklares. En enkelt salme synges.

Kirkeåret gennemgås, herunder betydning af de forskellige liturgiske farver, mm.

Samtale med kirkens kordegn om hans arbejde med bl.a. kirkebøgerne. Samtale om Indre Mission, evt. med en missionær som fortæller om sit arbejde.

3. På skolen:

Gennemgang af det ritual, som anvendes ved en almindelig gudstjeneste.

Samtale herom som fører frem til vedtagelse af et ritual der er egnet som udgangspunkt for en »Mini-gudstjeneste«.

Uddelegering af de forskellige opgaver i forbindelse med »Mini-gudstjenesten«. Der arbejdes i 4 grupper som hver har ansvar for sin del af liturgien. Afvikling af »Mini-gudstjenesten«, samt evaluering heraf.

4. Alle mødes til en almindelig højmesse med dåb og nadver. Herefter »kirkefrokost« hos præsten.

SKITSE nr. 2.

Titel: Ritualer.

Afprøvet i 7.klasse.

Varighed ca. 7 x 4 lektioner.

Fag: Dansk og kristendomskundskab.

1. Forløbet startede i julemåneden hvor læreren konsekvent brød så mange skikke og traditioner som muligt: kalenderlyset brændte i for lang tid, julekalenderen blev lukket op i forkert rækkefølge, i faget hjemkundskab blev der startet med desserten, osv.

Eleverne protesterede og der blev efterfølgende talt om hvorfor det er så vigtigt at reglerne/skikkene følges.

2. I januar blev der talt om ritualer på de områder, der er vigtige for eleverne (sport, spejder, klub, højtider, mm).

3. Som optakt til de kirkelige ritualer beskæftigede klassen sig kort med overtro/folketro, hvilket mange fandt spændende, idet flere talemåder og udtryk der ved blev forkåret.

4. En forståelse var nu etableret for, at der kan være brug for faste ord og handlinger i forbindelse med forskellige menneskelige begivenheder, - ikke mindst i forbindelse med overgange.

Opgaven blev at eleverne i grupper skulle tale om hvad de ville gøre/sige i forbindelse med fødsel, ægteskabsindgåelse og begravelse, hvis de kunne bestemme. Dernæst nedskrev eleverne enkeltvis eller parvis forslag hertil.

5. Sognepræsten deltog i fremlæggelsen af elevernes ritual-forslag. Disse blev drøftet og herefter blev de autoriserede kirkelige ritualer gennemgået. Eleverne blev afslutningsvis inviteret til højmesse.

6. Klassen besøgte kirken, hvor præsten fortalte mere om kirken og det arbejde der udføres her.

7. Afsluttende beskæftigede klassen sig ganske kort med overgangsritualer hos andre trossamfund.

SKITSE nr. 3.

Titel: Ritualer.

Afprøvet i 9.klasse.

Varighed: 8 moduler a' 75 minutter.

Fag: Kristendom/historie.

1. Forløbet startede med at klassen etablerede et ritual som skulle gennemspil-

les ved starten og slutningen af hver undervisningsgang. Et »medlemstegn« blev opfundet.

2. Sportens ritualer/symboler, med udgangspunkt i en TV-Aktuelt udsendelse om OL.

3. Hjemmets ritualer f.eks. omkring julen - en tom skal?

Dagligdags ritualer som besættelse f.eks. TV-Avisen.

Historiske eksempler på ritualer f.eks. negativt i forbindelse med nazismen/jugendweie i DDR.

5. Forsøget på at etablere et eget ritual førte til overvejelser om hvad det er der gør ritualer bæredygtige og til fokusering på kirkens ritualer i forbindelse med dåb, konfirmation, bryllup og begravelse. Specielt fokuseredes på fadervor, salmer og trosbekendelsen i forbindelse med konfirmationen.

6. Vurdering af ritualer, hvad er godt og hvad er ondt?

Frihed - kritisk stillingtagen.

7. Afslutningsvis vises filmen »The Wave«. Denne film gav bl.a. anledning til debat om »hjernevask«.

8. Evaluering.

Forløbet indeholdt utrolig megen debat om især nødvendigheden og faremomenter ved ritualer.

Forældrene orienteredes på et forældre-møde om forløbet.

SKITSE nr. 4.

Titel: Ritualer.

Afprøvet i tre 8.klasser.

Varighed: Ca. 18 lektioner.

Fag: Kristendomskundskab + dansk.

1. Ritual: »vaner« i hverdagen og ved specielle lejligheder.

Ceremoni ved kirkelige handlinger.

Oplæg: Fødsel - pubertet - bryllup - død.

Snak om livet i primitive samfund (fødsel, pubertet, osv.).

Kræver livet ritualer? (noget åndeligt?).

Er det lettere at overholde en regel, når den er blevet et ritual? (hvad sker der, når man bryder et ritual?).

Historisk: Gennemgang og drøftelse:

Ethvert menneskes liv forløber i afhængighed af en bestemt, biologisk betinget livsrytme. Det biologiske grundmønster har både en individuel og en social side. I alle samfund bliver overgangen fra en livsfase til en anden tydeligt markeret med ceremonier af forskellig art. Enhver overgangssituation har tre faser, også betegnet som tre OVERGANGSRITUALER:

1. fase: udskillelse

2. fase: isolation

3. fase: genoptagelse (ny status - ny identitet)

2. Ritualer i min hverdag

a. Lav en liste over dine egne ritualer. Tænk på morgen, nat, fødselsdag, højtid, ferier, osv.

b. Listerne sammenlignes og diskuteres.

3. Ritualer i samfundet, der omgiver dig

a. Lav en liste over de ritualer, du kender fra: sport, spejder, klubber, osv.

Diskussion:

a. Er ritualer nødvendige? Hvis ja, hvorfor?

b. Fordele og ulemper ved ritualer.

c. Hvad ville der ske, hvis ritualerne ikke var der?

Elev konklusion: Ritualer giver tryk-

hed

Ritualer skiller og samler mennesker.

Læs følgende: »Ritualer er vigtige« af Bente Nyhus Christensen (KFUM/KFUK leder blad).

»Jul« - artikel fra ugeblad.

»Den »lille overtro« - i vore dage« fra Knud Erik Andersen:

»Folketro«.

4. Religiøse ritualer.

a. Var nogle af jeres hverdagsritualer religiøse?

b. Hvilke religiøse ritualer kender I?

c. Besøg i klassen af et menneske med mange religiøse ritualer i sit hverdagsliv. Fortælling og drøftelse.

5. Kirkelige ritualer.

a. Præsten gennemgår dåb, konfirmation, vielse og begravelse.

b. Tro, håb og kærlighed - gennemgående temaer i de kirkelige handlinger. Tro knyttet til barnedåb/konfirmation.

Kærlighed knyttet til bryllup.

Håb knyttet til begravelse.

6. Forberedelse af ungdomsgudstjeneste.

Oplæg og drøftelse ved præsten:

a. Hvad skal gudstjenesten indeholde? (fællesarbejde).

b. Planlægning af de enkelte afsnit (gruppearbejde).

Herefter: Aften ungdomsgudstjeneste i kirken efter følgende plan:

Præludium.

Salme: DDS 26: Til himlene rækker.

Oplæg til gudstjenesten.

Bøn.

Salme: DDS 402: Herren strækker ud sin arm.

Dåben: Rollespil.

Lille Messias.

Interview.

Salme: SoK nr. 16: Vi kommer til din kirke Gud.

Kommentar.

Konfirmation: Ny trosbekendelse.

En tale for konfirmanderne.

Digt.

Salme: DDS 407: Han som på jorden bejler.

Kommentar.

Bryllup: Indgangsstykke - musik.

I brudens hjem.

I brudgommens hjem.

De går op til alteret.

Tilspørgsel.

Salme: DDS 738: Det er så yndigt at følges ad.

Bryllupsmarch.

Kommentar.

Begravelse: Rollespil.

Plakat.

2 digte.

Salme: DDS 167: Hil dig frelser og forsoner.

Bibeltekst.

Fadervor.

Velsingelsen.

Salme: DDS 717. Jeg er træt og går til ro.

Tak for i aften.

Postludium.

Supplerende litteratur til læreren:

Bent Smidt Hansen: Livets overgangsskridt (Borgen).

Værdi/Etikundervisning

SKITSE nr. 1.

Titel: Er livet værd at leve?

Afprøvet i tre 8.klasser.

Varighed: 25-35 timer.

Fag: Kristendomskundskab + Dansk + Samtidsorientering.

1. Introduktion.

Foredrag ved præsten: Lidelse, heretter drøftelse.

2. Besøg af repræsentant fra Kirkens Korshær, oplæg og drøftelse.

3. Film: Svensk film om kristen handicappet pige »Målet i sikte«.

Dansk film om ung pige med stomi. (Fra DR).

4. Besøg af repræsentant fra Kræftens Bekæmpelse, oplæg og drøftelse om i særdeleshed brystkræft.

5. Film: Om at have døve forældre.

6. Besøg af blind fysioterapeut. Oplæg om hverdagsliv og drøftelse.

7. Ekskursion til Hobro:

- Blå Kors Hjemmet

- Revalideringscenter

- Behandlingshjem for børn/unge.

Besøg med samtaler.

8. Besøg af mand som i dag er handicappet og sidder i kørestol efter en arbejdsulykke i 1988.

9. Film: »Kærlighedens stemme«, amerikansk spillefilm.

10. Opsamling og afslutning, herunder stile-skrivning ud fra nedenstående oplæg.

Undervejs læste eleverne artikler mv. fra aviser, lokalaviser, tidsskrifter mm. om bl.a.: en varmestue i København for en-

somme, pensionister, hjemløse o.a.; om en dagbog en far skrev om sin syvårige datters sygdom og død; om bl.a. de hindringer en døv ung pige har mødt i bestræbelserne på at få et arbejde; om en mand som efter en ulykke er blevet blind; om en ung kvinde som efter en blodprop i hjernen skal sidde i kørestol, samt om problemer med at blive transporteret med taxa; om Kjeld som er mongol men alligevel har fået kørekort.

Endvidere fik eleverne præstens prædiken til 2. søndag i fasten over markusevangeliet kap. 9,14-29 om helbredelsen af den månesyge/epileptiske dreng. Denne blev læst og bearbejdet.

Til de steder der blev besøgt skrev eleverne takkebreve samt på hvilke måder besøgene havde gjort indtryk på dem.

Efter hvert besøg/film på skolen udfyldte eleverne hver et »huske-papir« til brug for de efterfølgende drøftelser:

ER LIVET VÆRD AT LEVE?

Dato:

Dit navn: Klasse:

Gæstelærer/film:

Emnet:

Beskriv kort hvad du har hørt/tænkt i forbindelse med emnet:

Jeg er glad for at jeg er til!

Skriv om en oplevelse, hvor du selv har kunnet sige: Jeg er glad for, at jeg er til!

SKITSE nr. 2.

Titel: Døden.

Afprøvet i 8.klasser.

Varighed ca. 14-16 lektioner.

Fag: Kristendomskundskab og samtidsorientering.

1. Som oplæg vistes TV-filmen »Lige nu er det meget godt« hvor en AIDS smittet kvinde fortæller om det at skulle dø.

2. Filmen blev diskuteret og emnet indkredset. Eleverne formulerede spørgsmål som blev sendt til personer der skulle besøges og som skulle besøge skolen.

3. Besøg:

- på kirkegården hvor graveren fortalte om en begravelse og om det at være graver.

- hos bedemanden hvor eleverne så alt tilhører til en begravelse og bedemanden fortalte om sit arbejde.

- hos socialinspektøren hvor eleverne fik svar på retslige/økonomiske spørgsmål i forbindelse med et dødsfald.

Drøftelser og bearbejdelse af oplevelser.

4. Forskellige film i de enkelte klasser:

- »Da unge Roger blev dræbt« (om drabet af en »tilfældig« ung mand)

- »Eftertiden« (om selvmord/sorg)

Endvidere benyttedes forskelligt skriftligt materiale f.eks.:

- skønlitterære tekster af Poul Skov, Christian Ulrik Hansen og H.C. Andersen.

- »faglitteratur«: Alex Birch: Dødens Biologi.

5. Gæstelærere på skolen:

- hjemmesygeplejerske som fortalte om sit arbejde og stillet spørgsmål herom, specielt med henblik på sit møde med døden.

- hospitalslægen som fortalte om sit arbejde; samtalen om døden førte ind på bl.a. lægens egne følelser i forbindelse hermed og ind på den aktuelle debat om døds-kriteriet.

- sognepræsten fortalte om begravelsesritualet, om samtalen med de pårørende, om samtalen med den døende, om hvad død er/betyder, mm.

Ikke kun præsten men også de øvrige gæstelærere talte med udgangspunkt i en kristen livsforståelse. Efter de enkelte besøg var der drøftelser i klasserne.

6. Opstilling af delemner som der i grupper arbejdedes videre med. Herefter afsluttende evaluering.

SKITSE nr. 3.

Titel: Ansvar/skyld.

Afprøvet i 2 x 8.klasse.

Varighed: 11 lektioner.

Fag: Kristendom/historie/dansk/samtidsorientering.

1. Gruppearbejde: Hvad forstår I ved begreberne ansvar/skyld?

Der arbejdedes bl.a. med udgangspunkt i en lille notits i lokalavisen der fortalte om en hændelse hvor en voksen uanende havde drukket kaffe hvori der i »kådhed« var hældt rensmiddel af en 14-årig.

2. Film: »Bed og arbejd« (fra nonneklostret i Sostrup).

Klassediskussion om begreberne ansvar/skyld i forbindelse med klosterlivet og nonnernes udtalelser herom. Herefter kort samtale om forskellige begreber fra klosterverdenen (forfængelighed, tvivl, lydighed, offer, kyskhed).

3. Klassesamtale/korte gruppearbejder, hvor præsten talte om ansvar/skyld i kristen forstand ud fra a) syndefaldsberetningen, b) fortællingen om Kain og Abel, c) lignelsen om den barmhjertige samaritaner, d) bjergprædikenen, og e) kvinden grebet i ægteskabsbrud.

4. Gruppearbejde med udgangspunkt i artiklen: »Det værste var, at det var sløseri« fra avisen Samtid, om en ung pige der fik abort og hendes efterfølgende overvejelser herom.

5. Afsluttende opgave. Brainstorming på klassen, hvor alle de emner, hvor begreberne ansvar/skyld kunne indgå i, blev

samlet op. Der blev herefter skrevet stile med udgangspunkt i et eller flere af disse emner. Stilene indgik senere helt eller delvist i næste nummer af Kirkebladet under overskriften: »Det mener unge om ansvar/skyld«.

Præsten medvirkede i 8 af de 11 lektioner. Forløbet var placeret på 4 på hinanden følgende dage.

SKITSE nr. 4.

Titel: Hjerne- hjertedøds-kriteriet.

Afprøvet i 8.klasse.

Varighed: 2 skoledage.

Fag: Kristendomskundskab + samtidsorientering.

Både 1. og 2. dag medvirkede præsten, 2. dag endvidere lægen.

1. dag:

- kort oplæg til emnet v/læreren.

- oplæg ved præsten.

- film: »Blomstens ansigt«.

- gruppearbejder over spørgsmål til filmen.

- fælles drøftelse af besvarelser og af nye spørgsmål, som havde rejst sig.

- klargøring af ubesvarede og ubesvarlige spørgsmål (delvis forberedelse til næste dags besøg).

2. dag (en uge senere):

- oplæg ved lægen.

- filmen: »Liv eller død - et teknologisk valg«.

- drøftelse af filmen.

- skriftlig opgave med det formål at give hver enkelt mulighed for at udtrykke sin mening om emnet.

Lærerens kommentarer:

- Eleverne var meget optaget af emnet. De gav udtryk for, at de ikke før end nu havde gjort sig klart, hvilke spørgsmål dette emne rejser, og hvor væsentligt det er, at have overvejet spørgsmålene hvis/når man selv kommer til at stå i »situationen« (eks. transplantation/organ-doner).

- Et godt projekt med et godt emne. Navnlig den første film var god. Emnet var også relevant på den måde, at det så klart har både kristelige/etiske og lægelige aspekter, og at eleverne var optaget heraf.

UNGDOMSBYENS KIRKEPROJEKT

Ungdomsbyens Kirkeprojekt har hjemsted i Statens pædagogiske Forsøgscenter, Islevgård Alle 5, 2610 Rødovre tlf.: 42 91 46 46. Projektet koordineres af lærer Peter Green Sørensen som træffes hver torsdag. Man kan henvende sig og bl.a. få oplæg til samarbejde mellem lærer og præst. Kirkeprojektet arrangerer gerne lokale igangsættende kurser. Materialer jvf. publikationslisten kan rekvireres mod beskeden betaling af trykomkostninger og porto.

PUBLIKATIONSLISTE FRA UNGDOMSBYENS KIRKEPROJEKT

STUDIEDAGSRAPPORT: Religionsfagets bidrag til almen dannelse i folkeskolen (1987)

STUDIEDAGSRAPPORT: Rytmask musik i kirken (1988)

STUDIEDAGSRAPPORT: Liturgi og pædagogik (1989)

STUDIEDAGSRAPPORT: Værdier i fremtidens skole (særnummer af CRIT 3/88-89) (1989)

STUDIEDAGSRAPPORT: Konfirmandforberedelsen set i forhold til skolens kristendomsundervisning (1989)

STUDIEDAGSRAPPORT: Ungdomskulturens møde med institutionerne skole og kirke (1990)

STUDIEDAGSRAPPORT: Kulturmøder (efterår 1991)

STUDIEDAGSRAPPORT: Frihed - Ansvar - Nyt fællesskab. Kirkens udfordring og rolle i det nye fælles Europa (efterår 1991)

DELRAPPORT NR. 1: Samarbejde mellem skole og kirke i lokalsamfundet (1989)

DELRAPPORT NR. 2: Samarbejde mellem skole og kirke i lokalsamfundet (1990)

DELRAPPORT NR. 3: Samarbejde mellem skole og kirke i lokalsamfundet (efterår 1991)

Ungdomsbyens Kirkeprojekt

Islevgårds Alle 5

2610 Rødovre

42 91 46 46

Endvidere: Peter Green Sørensen: Skole og Kirke - et udviklingsprojekt, i Religionslæreren 1/90.

RELIGIONSLÆRERFORENINGENS MATERIALEUDSTILLINGER

Religionslærerforeningen råder over komplette og ajourførte samlinger af alt undervisningsmateriale til skolens kristendoms- og religionsundervisning. En samling er opstillet på Religionspædagogisk Center, Frederiksberg Allé 10 A, 1820 Frederiksberg C. tlf.: 31 24 92 50. Her træffes foreningens konsulent onsdage 13.00 - 16.00. Samlingen kan besøges, man kan skrive/ringe efter oplysninger om materialer, få forslag til emner/materialer, mm. En anden samling er opstillet i Ungdomsbyen og endelig er en samling pakket i kufferter klar til at blive sendt ud til skoler og andre institutioner som måtte være interesseret i at få et overblik over hvad der findes af materialer.

Religionspædagogisk Center

Frederiksberg Allé 10 A, 1820 Frederiksberg C

Religionspædagogisk Center bor Frederiksberg Allé 10 A, 1820 Frederiksberg C. tlf.: 31 24 92 50. Her er bl.a. opstillet en komplet samling af alt materiale til kirkens undervisning. Dvs. både dåbsmateriale, konfirmandmateriale og materialer fra de kirkelige organisationer. Materialesamlingerne kan besøges og man kan få råd og vejledning herom, også pr. skrift/telefon. Kufferter med materialer til kirkens undervisning lånes ud.

Fromhed indøvedes herefter gennem Ordet, men billederne overlevede som illustrationer af pædagogiske grunde, og efterhånden blev de atter populære i det folkelige fromhedsliv.

Andagtsbilleder blev brugt til at leve sig ind i et bibelsk motiv ud fra helt personlige erfaringer. Øjet fik lov til at vandre hen over billedfladen, og kun de elementer, som betragteren kunne associere eller føle noget ud fra, blev beskrevet.

Fremgangsmåden var og er usystematisk, og beskrivelsen fortæller mere om betragteren end om det billede, der burde være med til at styre processen.

Billedmeditation

Da protestantismen netop er Ordets religion, har billedmeditation kun spillet en ubetydelig rolle i vores kulturskreds. Flere billedmeditationsteknikker har imidlertid været kendt i århundrede, og de praktiseres fortsat ved hjælp af forskellige typer af billeder.

Mest velkendte er uden tvivl de græske og russiske ikoner, hvor målet for den mediterende er at blive en del af billedet for herigennem at blive en del af det åndelige univers, som det symboliserer.

For ikonmaleren er det en bøn at male en ikon, og han eller hun forbereder sig gennem faste, meditation og skriftlæsning. Malerens sjæl skal være klar som en krystal, for at det hellige billede kan stige ned gennem ham eller hende. Ikonmaleren er på en gang et passivt medium og en aktiv kreativ

kraft. Ikonet formodes derfor at give motivets karakter med visse afvigelser, dvs. i et forhold, der minder om forbindelsen mellem et sejl og aftrykket eller som mellem Kristus og hans skygge.

Tradition spiller en uhyre vigtig rolle, idet den første ikon menes at gå tilbage til en svededug, som Kristus tørrede sit ansigt af i, mens han endnu levede på jorden. Historien findes i flere forskellige variationer, og ifølge en af dem rakte den hellige Veronika en dug til Jesus, da han gik ad Via Dolorosa på vej til korsfæstelsen. Til hendes store forbavselse bar dugen et billede af ham, da han havde tørret sit svedige ansigt i dugen, og det skulle være udgangspunktet for maleren. Den første ikon er altså malet ud fra et urbillede, som lignede Kristus og dog var forskelligt, og denne tradition bæres videre i de stiliserede fremstillinger.

Kun få mennesker er opmærksomme på, at den abstrakte kunst, der blev skabt i begyndelsen af dette århundrede, også var et resultat af indsigt gennem meditation. Kunstnere som f.eks. Wassily Kandinsky og Piet Mondrian anså sig selv for at være formidlere af åndelige strukturer gennem deres billeder.

De etablerede kirkeinstitutioner kunne de ganske vist ikke støtte sig til, fordi de var blevet alt for rationelle ifølge kunstnerne. I stedet søgte de "livskilden" gennem studier af protestantiske mystikere som f.eks. Emanuel Swedenborg og Jacob Böhme. Og gennem deres studier nåede de

frem til, at kunsten måtte være det nye medium for åbenbaring.

Karakteristisk både for disse to og andre er, at de går udenom de traditionelle kirkeinstitutioner og søger fornyelse i teosofi og mystik for at nå frem til den autenticitet, der menes at være gået tabt inden for kirken.

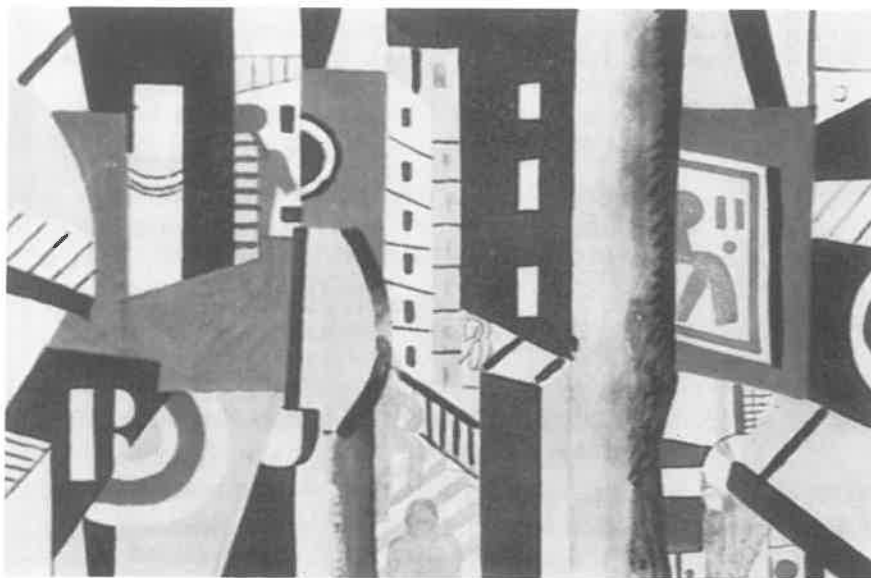
Billedmeditation kan altså forbindes med ganske forskellige typer af billeder. Nogle vil benytte en ikon ud fra forestillingen om, at dens "urbillede" går tilbage til Kristus, og gennem billedet ønsker de at blive et med det åndelige univers, som det symboliserer. Som kontrast hertil kan man finde moderne farveflade maleri uden snæver forbindelse til den bibelske tradition. For dem kan målet være at blive et med "Det uendelige" eller "kærlighed".

Teknik

For at komme i kontakt med et billede må der være stilhed og indre ro. Den mediterende sætter sig i en stabil stilling med billedet foran sig. Man kan benytte en stol uden rygstøtte og en skammel, eller man kan sætte sig i lotus stilling som buddhistmunkene eller i diamantstilling, (på lægge og hæle) som kamelittermunkene. Øjnene rettes ubevægelige mod billedet, der er anbragt omtrent en meter foran øjnene. De skal være passive, bare hvile og tage imod, og samtidig skal sindet være åbent og modtageligt, indtil der sker en sammensmeltning med billedet og det, som det repræsenterer. Hvis kroppen er anspændt, blokeres bevidstheden. Man holder så at sige fast på sig selv og sine aggressioner med de optrukne skuldre eller den spændte underkæbe.

Denne ekstreme åbenhed indebærer, at sindet er modtageligt for alt, godt og ondt, Gud og Djævel. Meditation er en proces, som aktiverer dybere liggende lag i bevidstheden, og derfor bør processen aldrig forveksles med almindelig billedanalyse.

Morale for alle 4 artikler: Personligt engagement kan være en udmærket indgang til billedforståelse, men det bør suppleres med systematiske overvejelser. Alt efter billedets karakter kan fordybelsen vare fra en time til flere år, og nogle billeder bliver man aldrig rigtig færdig med, og disse er de mest interessante.

Fernand Leger, *By* 1919.

Så tænder vi et lys i kvæld

Så tænder vi et lys i kvæld, vi tænder det for
glæde. Det står og skinner for sig selv og os, som er til
ste-de. Så tænder vi et lys i kvæld, vi tænder det for glæde.

1. Så tænder vi et lys i kvæld,
vi tænder det for glæde.
Det står og skinner for sig selv
og os, som er til stede.
Så tænder vi et lys i kvæld,
vi tænder det for glæde.

2. Så tænder vi to lys i kvæld,
to lys for håb og glæde.
De står og skinner for sig selv
og os, som er til stede.
Så tænder vi to lys i kvæld,
to lys for håb og glæde.

3. Så tænder vi tre lys i kvæld
for længsel, håb og glæde.
De står og skinner for sig selv
og os, som er til stede.
Så tænder vi tre lys i kvæld,
for længsel, håb og glæde.

4. Vi tænder fire lys i kvæld
og la'r dem brænde ned
for længsel, glæde, håb og fred,
men mest alligevel
for fred på den lille jord,
hvor menneskene bor.

Musik: Daniel Helldén
Tekst: Inger Hagerup

Noder med tilladelse af Edition Egtved

Vær velkommen, Herrens år

**Vær velkommen,
Herrens år,
og velkommen
herhid!**

**Vær velkommen,
Herrens år,
og velkommen
herhid!**

**Vær velkommen,
Herrens år,
og velkommen
herhid!**

**Vær velkommen,
Herrens år,
og velkommen
herhid!**

**Julenat, da vor
Herre blev fød,
da tændte sig lyset
i mørkets skød!
Velkommen, nytår,
og velkommen her!**

**Påskemorgen,
da Herren opstod,
da livstræet fæsted i
graven rod!
Velkommen, nytår,
og velkommen her!**

**Pinsedag, da Guds
Ånd kom hened,
da nedsteg Guds kraft
til vor skrøbelighed!
Velkommen, nytår,
og velkommen her!**

**Herrens år med vor
Guds velbehag
nu bringer os glæde
hver Herrens dag!
Velkommen, nytår,
og velkommen her!**

Advent forventning

Af Kirsten Staghøj Sinding

Fællessang: Vi sætter os i ringen (salmer og kirkeviser nr. 18).
Trosbekendelsen siges i kor.
For at børnene kan huske trosbekendelsen, kan man tegne hvert enkelt led på en flip-over. Se kirkens Undervisning nr. 2/1991.

Fælleskanon: Jeg er med jer alle dagen indtil verdens ende (salmer og kirkeviser nr. 32).

Adventskransen tændes og man synger: Vi hænger op en adventskrans (salmer og kirkeviser nr. 36).

Samtale: omkring vers 2 – det første lys.

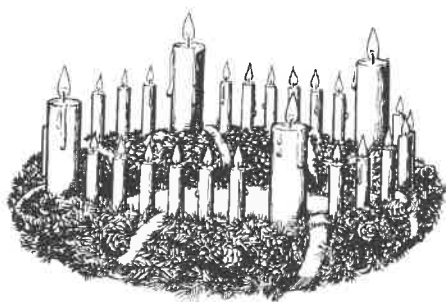
Lad børnene komme med eksempler på, hvad lys kan bruges til.

Giv alle de børn, der ønsker at fortælle, mulighed for det.

Genfortæl den første del af skabelsesberetningen, hvor Gud skaber lyset, solen, månen og stjernerne. Brug lidt tid på at fortælle, at vi måler tiden efter stjernerne, månen og solen, og fortæl, at Gud skabte tiden, højtider, dage og år. De vigtigste tider er højtiderne, fordi de er fælles for mennesker. Snak om de forskellige højtider og brug evt. samtalen som overgang til at tale om forventning.

Alt det, vi glæder os til inden en højtid, alt det, vi forbereder, og her vil samtalen naturligt falde på julen – den højtid, der står lige for døren.

Fællessang: Vi vil synge højt (salmer og kirkeviser nr. 39).

Genfortælling: af Maria Bebudelse – her kan Cecil Bødkers bog Marias barn tages til hjælp.

Fællessalme: Vær velkommen Herrens år (Den Danske Salmebog).
I vores børneklub uddeler vi ofte illustrerede salmer, så er de meget lettere at lære.

Billedbetragtning: Marias bebudelse af Joakim Skovgaard.

Viborg Domkirke er udsmykket af Joakim Skovgaard. Han afsluttede sit arbejde i efteråret 1906. Mange malere havde hjulpet ham med det store arbejde, så malerierne er på en måde et fællesarbejde. Hvis man selv ønsker at vide mere om Skovgaards arbejder kan man købe en lille bog om arbejdet ved Viborg Domkirke. Men for børnene er det enkelte billede det vigtigste. Billederne er alle enkle og klare i deres symbolik. På billedet af

Maria bebudelse er man ikke i tvivl om, hvem der er engel Gabriel. Gabriel har store vinger, og den ene vinge falder ind i lyset fra solen – symbolet på Gud – og dermed fortæller Skovgaard, at Gabriel er Guds sendebud. De gyldne farver i solen, strålen, Gabriels dragt og Marias glorie er alle sammen udtryk for Guds nærvær. I solen sidder en due, symbolet på Helligånden, der skal overskygge Maria, så hun bliver gravid. Hvis der er mulighed for det, kan man komme ind på, hvorfor der i nogle kirker er duer og døbefontene. Også her er de symbol på Guds nærvær i Helligånden. Den store cirkel kan også betragtes som et symbol på Guds nærvær.

Samtalen afsluttes med en

Fællessang: Forlængst engang i Betlehem eller et barn er født i Betlehem.

Aktivitet/leg: Her kan man vælge det, der passer ind i ens egen børneklub. Jeg vil foreslå, at man laver julegaver og pakker dem fint ind, sådan at børnene oplever glæden ved at skulle give noget til dem, man holder af.

Man kan også lave og skrive og sende julekort.

Nogle steder har man tradition for at lave juledekorationer til de gamle på byens plejehjem – også det er en mulighed.

Fællessang: Augustus han var kejser (salmer og kirkeviser nr. 37).

Fadervor bedes i kor.

Fællessang: Herren vil velsigne dig (salmer og kirkeviser nr. 31).

NY video

Danmarks Kirkelige Mediecenter har satset stort med videoproduktionen af Niels Johansens kirkespil "Skak ... men for en springer er der håb". Videokassetten indeholder foruden selve kirkespillet (godt 29 min.) en reportage (godt 19 min.) om projektets tilblivelse. "Tag springet! ... om arbejdet i en kirkelig dramagruppe" viser på en medrivende og inspirerende facon, hvordan man i Skovlunde har grebet tingene an. Der er ingen tvivl om, at den kirkelige dramatik, ikke mindst i forbindelse med konfirmandforberedelsen, kan være en væsentlig arbejdsform. Derfor er det fint, at man nu på denne video kan hente lidt inspiration og tilskyndelse til at kaste sig ud i et dramaprojekt. Det særlige ved Skovlundes og Niels Johansens projekt er, at det er sat op på et næsten professionelt ambitionsniveau.

Sognepræsten er selv forfatter, materialet er en igennem mange år etableret dramagruppe, bestående af interesserede og interessante mennesker i alle aldre, og man har entreret med en professionel instruktør (Merete Arnstrøm, hvis indsats på videoen dog ikke kan give anledning til mindre værdsfølelse hos præster og andre amatører). Reportagen rummer også et interview med Niels Johansen, som er projektets hovedmand, og som her giver interessante og lærerige bud på, hvad den kirkelige dramatik kan, hvordan den fungerer som forkyndelse, og måske allermest perspektivrigt: Hvorfor man med kirkelige dramatekster netop bør afholde sig fra en (direkte) forkyndelse.

Dette sidste sættes på en besynderlig måde i relief af selve det stykke drama, som udgør størstedelen af kasset-

ten. Niels Johansen har tilsyneladende ikke let ved selv at efterleve sine teorier. Der forkyndes i ét væk. Stykket er en – undertiden yderst primitiv og ufrivilligt komisk – allegori over, hvorfor det er godt at være kristen. Man efterlades ikke klogere på sig selv og verden, man hensættes ikke i frugtbar eftertanke, men man får alene – endnu en gang – bekræftet, at kirkens verden er den bedste af alle verdener og derfor opsøges.

Selve historien hørte jeg ved premiereforevisningen i et mumlende toneleje karakteriseret som "Astrid Lindgreen for voksne", og det er en ganske rammende karakteristik. Til et lykkeligt land ankommer en ond fe, som påtvinger landets indbyggere et nyt og snærende sæt idealer. Med forjættelser om succes lokkes menneskene ind i en effektivitet og målrettethed, som ikke tåler afvigelse, og som derfor håndhæves i et totalitært magtapparat. Og for de få, der ikke har gættet det: Den uundgåelige afviger søger tilflugt i den ellers forladte kirke og finder der sin frihed – og en tilskyndelse til at forkynde det glade budskab.

Videoproduktionen er aldeles fremragende. Amatørernes engagement og spillelyst stråler ud af skærmen. Det er en god video og det er godt teater. En stor skam, at denne lovende videodramadebut fra Mediecentret ikke rummer en bedre tekst. Niels Johansens fabel rummer da gode ansatser, men der bliver ikke meget tilbage, når klicheerne og de mere eller mindre godt skjulte citater fra Godspell og Kardemomme by trækkes ud. Det er fire klovner, der holder stykket sammen ved at fungere i en slags kombineret fortæller/tragediekor-rolle. En havde været nok – så var vi også sluppet for det højst irriterende "Rip-Rap-og-Rup-syndrom": Alle klovneres replikker er opdelt i små, nemme rater, fordelt imellem de fire stakels, ellers så talentfulde piger.

Tilbage står en meget betydelig inspirationskilde, et mediemæssigt væsentligt projekt og en lovende fremtid for Mediecentret. Og med det, som Niels Johansens klovne ville have sagt:

- Good
- Bye
- Uncle
- Donald.

Cand. teol.

Michael B. Pedersen

SKAK –
nu på video.

4 artikler – 4 syns- vinkler

Billedet som følelsernes spejl

**Britt Due Tiemensmas artikel i KU 3/91, s. 15/16
var ombrudt forkert, hvorfor vi her bringer tek-
sten igen.**

Picassos "Guernica" fremhævede han som det vigtigste moderne protestantiske maleri, men konklusionen beroede måske mere på personlige indtryk end en analyse. Som begrundelse fremhævede han nemlig at,

"Guernica var en lille baskisk landsby, som blev helt ødelagt ved et kombineret italiensk-tysk bombeangreb. Det var den første prøve på det, man kalder "intens bombing af et begrænset mål", et forfærdeligt udtryk, der betyder bombing på en måde, så intet er tilbage. Picasso har malet den omfattende rædsel – et stykke virkelighed, mennesker og dyr og uorganiske murbrokker som en helhed – på en måde, der måske viser vores fragmentariske realitet bedre end noget andet moderne billede. I en af mine timer blev jeg spurgt om, hvilket billede der var det bedste nutidige protestantiske maleri. Jeg svarede næsten uden at tøve "Guernica". Jeg valgte dette billede, fordi det viser den menneskelige situation uden tilsløring. Det viser, hvad den anden verdenskrig snart skulle bringe i de fleste europæiske lande, og hvad mange amerikanere føler af tomhed, meningsløshed og eksistentiel tvivl. Og hvis protestantismen også først og fremmest betyder, at vi ikke behøver at skjule noget, men må betragte den menneskelige situation ud fra fremmedgørelsens og fortvivelsens dyb, ja, så er det et af de mest kraftfyldte religiøse billeder" (Tillich i: J. Dillenberger, "On Art and Architecture" s. 95).

Paul Tillich bruger billedet til at formidle et personligt budskab om det bedste protestantiske maleri. Ganske vist forsøger han at almen gøre historien gennem nogle realhistoriske oplysninger, men de er helt utilstrækkelige til at føre læseren frem mod den overraskende konklusion. Læseren når ikke at opfatte, hvorfor der er en sammenhæng mellem protestantisme og et maleri fra et katolsk land. Men måske var sammenhængen også blot en indskydelse fra et undervisningsforløb, som har bidt sig fast i hans erindring, fordi netop dette billede talte til hans følelser.

Problemet med Paul Tillichs fortolkninger ligger som med mange andre fortolkninger af religiøs kunst er, at de ofte bygger på personlige følelser, der er umulige at komme i dialog med for læseren eller tilhøreren. Fortolkninger fremføres som en række påstande, der hviler på fortolkerens autoritet. Den stærke personlighed eller den kendte universitetsmand garanterer så at sige for sit eget

budskabs troværdighed med sin personlige eller faglige autoritet, og de forekommer at være uinteresserede i at invitere læserne til at gå ind i en samtale. Som læser kan man kun forholde sig indforstået eller afvisende, men man er næppe blevet bedre i stand til at tage stilling til et værk.

Den følelsesmæssige tilgang er uhyre populær. De fleste mennesker griber til den, når tvivlen eller mangetydigheden bliver for påtrængende. Sandheden om billedet fastslås i denne situation med følelsernes absolutthed, men som læser eller tilhører er det umuligt at diskutere rigtigheden af en privat oplevelse eller følelse. Hvis man allerede har den samme opfattelse, er man ganske vist blevet bekræftet i sine antagelser, men som udenforstående er man lige vidt. Metoden kan kun bruges til at bekræfte "de troende", der allerede er med i fanklubben, mens den udenforstående ikke tilbydes redskaber, som kan udvide hans eller hendes synsindtryk.

Den følelsesmæssige tilgang til billedkunst kan føres tilbage til den kunsthistoriske faglitteratur og til æstetikens historie, men sporene forekommer ofte noget kringlet, og jeg vil derfor nøjes med at antyde nogle få forudsætninger, der har været med til at gøre den emotionelle tilgang til en legal metode.

Holdninger i folkeskole og gymnasium

Den emotionelle holdning til billedkunst kommer bl.a. frem i vejledningen for Folkeskolens formningsundervisning. Børnene skal lære at bruge billeder, fordi de udtrykker sig mere udtrykkeligt gennem billeder end ord.

"Da børn ofte udtrykker sig mere omfattende om det, der rører sig i dem, når de bruger billeder, end når de taler – endsiges skriver – må den billedsproglige udvikling stimuleres til hverdag gennem hele skoletiden" (Formning 1976).

Billedsproget betragtes her som følelsernes sprog, og børnene skal tilskyndes til at bruge denne udfoldelsesmulighed i hele opvæksten, fordi de bliver bedre til at udtrykke deres følelser. Og underforstået hævder teksten, at den, der blot behersker verbalsproget, har fået beskåret sine udtryksmuligheder.

Bekendtgørelsen er arbejdsgrundlag for alle folkeskolelærere, samt elever, og indholdet vil derfor skabe grundlaget for de fleste børns kunstopfattelse. I gymnasiet møder man naturligt nok også denne opfattelse. Hvis eleverne konfronteres med et billede i faget billedkunst, vil de ofte hævde, at deres opfattelse kan være lige så rigtig som lærerens, da deres følelser og intuition er lige så troværdig som autoritetens.

Ved begyndelsen af det nye skoleår spurgte jeg fire 3.g klasser om deres syn på et traditionelt landskabsmaleri og et moderne abstrakt maleri. De fleste elever gav svar, som afslørede, at de forventede, at billederne skulle forløse følelser i deres sind, og de var utilbøjelige til frivilligt at anvende metoder, der kunne udvide deres synsindtryk.

Et abstrakt billede af Willem de Kooningen fremkaldte bl.a. følgende kommentarer:

"Jeg synes overhovedet ikke om billedet, da jeg ikke kan se noget som helst i det."

"Et sådant billede virker nærmest som en eksplosion af farver og indtryk. Det er for mig ikke nogen løsning på, hvad det forestiller, hvilket altid irriterer mig en smule, fordi jeg godt kunne tænke mig at vide, hvad meningen er."

Eleverne vil helst kunne identificere sig med de følelser, der kommer til udtryk på lærredet, eller de forsøger at gribe til mere formelle betragtninger omkring form og farve. Hvis det alligevel ikke lykkes at se noget smukt eller harmonisk, ja, så afvises billedet ofte som klatmaleri eller et stykke lærred, der er tørret pensler af i. Det grimme eller kaotiske tiltaler kun de færreste.

Landskabsmaleriet af John Constable forekom de fleste at være lidt gammeldags:

"Billedet virker så naturligt, at det "drager" mig ind i det. Jeg forestiller mig lydene, duftene, og jeg laver min egen lille "historie" om drengen på billedet. Problemet ved den slags billeder, føler jeg, er, at det indtryk billedet gør på en, nærmest er givet på forhånd, det overlader ikke meget til fantasien."

De fleste elever kræver, at billederne skal stimulere deres fantasi, og da de ældre billeder virker lidt gammeldags, ja, så er de hurtigt færdig med dem. Helst vil de forføres af et billede, som tilbyder en velkendt og smuk verden. Paul Tillichs idealer for god religiøs billedkunst, der fortæller om den moderne realitets tomme og meningsløse liv, er derfor meget fjern fra de følelser, som en gymnasieelev i Kalundborg er optaget af at møde i billedkunsten.

Forfatteren som formidler af religiøs kunst

Erik A. Nielsen har netop udgivet "Livets træ, en bog om Niels Helledie", der også er skrevet ud fra en følelsesmæssig tilgang til billedkunst. Bogen indledes med beskrivelsen af et værks tilblivelse. Kunstneren opfattes her som skaber, og læseren bringes til at tænke på skabelsesberetningen og en biologisk fødsel. Ved hjælp af en grydeske former Helledie leret, der skal blive til en Kristus figur, men bag den simple teknik anes den guddommelige skaberkraft.

"Preset vækker ansigtet til live, alle dets former svulmer ganske svagt, som havde træskaffet lånt en smule af den skaberkraft, hvormed Guds åndedræt oprindelig vakte lerkulpen til live" (E. A. Nielsen, "Livets træ", s. 6).

Mytens tid og den historiske tid bliver til ét i Nielsens computer. Læseren skal nemlig forføres til at erkende, at her er helligheden fra selve tilblivelsesøjeblikket så at sige størket i leret og derfor anskueliggjort for tilskueren.

Leret, der forvandles til en Kristusfigur i kunstnerens hænder, forløser en masse følelser hos E. A. Nielsen, men personlige følelser kan ikke overdrages på denne måde. Gennemgangen af Helledies billeder forbliver en privat bekendelse, som hverken kan bekræftes eller afkræftes ud fra nogle almene betragtninger. Som læser er man ikke blevet bedre rustet til at forholde sig til Helledies værker, men et tilbageblik på vores kulturhistorie kan måske bedre forklare, hvorfor personlige følelser og oplevelser spiller en alt for vigtig rolle i billedtolkninger.

Den følelsesmæssige tilgang til kunst har været populær i århundreder, og i virkeligheden blev den først problematisk på det tidspunkt, hvor idealerne og værdierne i samfundet blev meget forskellige. Den enkelte måtte nu erfare sandheden gennem sit eget personlige indtryk, men hvordan skulle man formidle fælles værdier og følelser? Dette problem er stadig aktuelt, og som forsøg på løsninger vil jeg henvise til de to foregående artikler.

Kaj Mogensen:
Tro, håb og kærlighed
 – et konfirmandmateriale
 Nyt Nordisk Forlag,
 Arnold Busck 1991

Materialet består af:
 Konfirmandens bog, 72 sider,
 farveillustreret, pris kr. 112,00.

Undervisningsvejledning I,
 168 sider, illustreret pris kr. 228,00

Undervisningsvejledning II,
 280 sider, illustreret pris kr. 312,00.

Erik Ågård og Søren Lodberg Hvas's konfirmationsmateriale har igennem senere år vundet stadig større udbredelse, hvilket uden tvivl skyldes dette materiales meget grundige udformning og teologiske og pædagogiske gennemtænkhed.

Med Kaj Mogensens bøger har vi nu fået et materiale i hænde, der er lige så godt gennearbejdet som det såkaldte K-materiale. Kaj Mogensens materiale er båret af tre tilgange til konfirmandundervisningen. 1) symbolundervisningen 2) livstemaer 3) fortløbende fortælling. Disse tre tilgange supplerer hinanden. De repræsenterer ikke hver for sig forskellige undervisningsmetoder eller et forskelligt undervisningsindhold. Det er således, at fortællingen er det væsentligste indhold og den væsentligste fremgangsmåde i alle tre tilgange. Alle tre tilgange er præget af kravet om, at det fagligt kristne centrale, og det erfaringsnære og oplevelsesbetonede skal være sider af samme sag. De tre tilgange udtrykker et ønske om at komme bort fra en ensidig dogmatisk og teoretisk undervisning hen mod en mere oplevelsesbetonet og erfaringsmæssig undervisning. Spørgsmålet er

nu, hvordan dette program kommer til udtryk i selve materialet.

Elevens bog

Elevens bog er ligesom K-materialet collageagtigt opbygget. Dog med en strammere opbygning af siderne, end vi finder i K-materialet. Hver side består af digte, salmer, såvel nye, som de gamle fra salmebogen, samt billeder enten fotos fra dagliglivet eller billeder hentet fra kunstens verden. Der er for billedernes vedkommende tale om en meget høj kvalitet i gengivelsen. I elevens bog gennemgås temaer, der tydeligt afspejler, at undervisningen hviler på fortælling og på billedlæsning.

Kaj Mogensen har tydeligt nok forsøgt at finde frem til det, der er centrale emner for de unge: Kærlighed, glæde, had, tilgivelse, for blot at nævne nogle. Det er velgørende og forfriskende, at vi nu i elevens bog får digte af Kim Larsen, af Inge Hertz Aarestrup, af Johannes Møllehave, og de er som før nævnt sat sammen med klassiske digte, Grundtvigs salmer, Jeppe Aakjærs sange m.m.

Undervisningsvejledning I

er en udførlig redegørelse for det teologiske og pædagogiske syn på konfirmationens forberedelse. En række afsnit omhandler undervisningsmetoder og en lang række spørgsmål vedrørende den praktiske gennemførelse af undervisningen. Der er med undervisningsvejledning I tale om en bog, som udmærket kan stå alene som en indføring i konfirmationens teologi og pædagogik. Vi har med undervisningsvejledning I nok for første gang en grundig gennemtænkning af konfirmationens teologi og pædagogik. Centrum i undervisningsvejledning I er en udførlig redegørelse for symboldidaktikkens billedlæsning og fortælling. Hertil kommer så en redegørelse for selve det miljø, hvori undervisningen skal finde sted. Endelig indeholder bogen en række tekster, der diskuterer konfirmationens vilkår og muligheder i dag samt eksempler på konfirmandgudstjenester, konfirmandforældrearbejde, klubber m.m.

For Kaj Mogensen er undervisningsidealet: 1) at fremgangsmåden skal være i overensstemmelse med indhold og mål. 2) undervisningen må have et dobbelt udgangspunkt: den kristne tradition og nutid og de unges erfa-

ringsverden. 3) undervisningen må satse på det egentlige og det grundlæggende. 4) undervisningen må involvere det hele menneske og alle lag i vores personlighed. Der skal lægges vægt på alle sanser, dvs. på oplevelse, fantasi, intellekt og handling. 5) undervisningen må finde sted i et levende fællesskab præget af frihed og trykthed. Undervisningen opfattes hele vejen igennem som samarbejde mellem præst og konfirmand. Til realisering af dette ideal giver undervisningsvejledning I mange gode tanker og overvejelser. Jeg er ikke i tvivl om, at vi med denne bog har fået den gennemreflektering af konfirmandforberedelsen, som vi så hårdt har savnet de senere årtier.

Undervisningsvejledning II

slutter sig tæt til selve konfirmandens bog og udgør så den egentlige vejledning til gennemførelsen af de enkelte undervisningstimer. Vi får en grundig gennemgang af den første time i konfirmandstuen, og vi får dernæst de enkelte lektioner gennemgået en efter en, suppleret med materialer i form af billed- eller filmanvisninger eller i form af eksempler på fortælle- og oplæsningsstof. Selvfølgelig er der eksempler på fortællestof fra gode, gamle klassiske ting, såsom Martin A. Hansens noveller eller fra Karen Blixen. Men der er også mange nye ting. Astrid Lindgrens fortællinger fra Pippi Langstrømpe eller Brødrene Løvehjerte er kommet med nu, og Ronja Røverdatter er selvfølgelig også repræsenteret i fortællingseksemplerne. Endelig indeholder undervisningsvejledning II en omtale af en række brugelige film til undervisningen. Meget mere kunne nævnes fra den store undervisningsvejledning II. Generelt kan siges, at den på én gang giver en grundig gennemgang af de enkelte lektioner for konfirmanderne, men samtidig får underviseren lov til at forholde sig frit med hensyn til, hvordan undervisningen struktureres. Som supplerende materiale til de nævnte to bøger + elevens bog er der så udarbejdet et melodibånd til de sange og salmer, som anvendes i undervisningen + stordias af de billeder, som findes i elevens bog. Som sagt, vi har nu igen fået et godt og grundigt materiale i hænde i vores undervisning for konfirmanderne.

Henning Nørhøj

Mogens Lindhardt

Ikonen med det evige liv

ANIS

Mogens Lindhardt:

IKONEN MED DET EVIGE LIV
Forlaget Anis 1991, 193 sider

Rektor ved pastoraleseminariet i København, Mogens Lindhardt har gennemlæst de Johannestekster, som hører til mellem påske og pinse. Homelitiske læsning af Johannesteksterne kalder han også sin bog. Det, som Mogens Lindhardt har sat sig for, er at gennemarbejde disse teksters prædiken under det synspunkt, at netop prædiketeksterne mellem påske og pinse er afgørende for forståelsen af kristen tro og kristen liv. De kristne begyndte ved den tomme grav og ender som et nyt folk bundet til omsorg og engagement for denne verden. Helt parallelt med det jødiske folk, der også i halvtreds dage drog fra Egypten til Sinai, hvor loven blev dem givet. Mogens Lindhardt arbejder med Johannesevangeliets prædiketekster både i et historisk perspektiv og også med henblik på deres brug i kirkens prædiken. Han ser Johannesteksterne som ikoner. Det er sådan, at ikonen er et billede, som "ser" på beskueren og også ser på den sammenhæng, hvorfra beskueren kommer.

Naturligvis er bogen først og fremmest for præster. Men det er min overbevisning, at den også kan læses, både som en oplysende og som en opbyggelig bog af enhver interesseret lægmand.

Henning Nørhøj

Josef Stenlund:

NØDRÅB

199 s., kr. 98,-

Ungdomsbog med fart og spænding.
Selvlæsningsbog.

Identifikation af kirken
Religionspædagogisk Center,
Frederiksberg 1991
Forlaget Anis, 300 sider

Hvad er kirken og hvad er kirkelig identitet? Det er de spørgsmål, som Anne Marie Aagaard stiller i sin bog om kirken. Det er en inciterende og inspirerende bog, som her ligger foran os. Anne Marie Aagaard har tidligere beskæftiget sig indgående med Helligåndsteologien, og Helligåndsteologien er da også det bærende i hendes bog om kirken. "Gud behøver sin kirke til at bære gudsrigets nye liv i verden". Det er kirkens eksistensberettigelse. I sin bog gennemgår Anne Marie Aagaard kirkens kendetegn. Den katolske tradition gennemgås såvel som den lutherske. Endvidere diskuteres arven fra Luther og reformationstidens kirkeordninger, kirkens enhed og de forskellige enhedsmodel-

We are the Children

Rystende drama i den solsvendne afrikanske ørken. Om et lægehold på en amerikansk missionsstation under hungertastrofen i Etiopien. Du er ikke den samme efter at ha' set denne videofilm. Spilletid 100 min.

I hovedrollerne: Ted Danson fra »Sam Bar« og Ally Sheedy fra »Breakfast Club«.

Salgspris 675,- kr.
Lejpris: 250,- kr.

Distribution

Felix Film

Korskærvej 25, 7000 Fredericia
Tlf. 75 93 00 55

Anna Marie Aagaard IDENTIFIKATION AF KIRKEN

ler, der har været fremme, dvs. enheden mellem den katolske kirke og den lutherske kirke. I bogens to sidste hovedafsnit diskuteres spørgsmålet, om Jesus har indstiftet kirken og kirkeforståelsen hos Paulus. I indledningen påpeger Anne Marie Aagaard, at en række religionssociologiske undersøgelser af den danske befolknings forhold til religion og folkekirke viser, at der nok findes en stor interesse for religion og livsspørgsmål, men at denne interesse går uden om kirken, hvilket bl.a. kan dokumenteres af den voksende indflydelse fra reinkarnationslæren. Ifølge en observaundersøgelse regner mindre end hver tredje medlem af folkekirken med, at denne kirke dækker deres åndelige behov. Hvad er da Kirkens betydning i denne åndelige situation? Det er denne store opgave, som Anne Marie Aagaard med sin bog prøver at tage hul på. Anne Marie Aagaard lægger i sin bog afgørende vægt på lægfolkets rolle i kirken, måske er det kirkens afgørende problem, at den endnu ikke har formået at være båret af lægfolkets engagement og indsats, dvs. være en kirke i mission. Det er en både givende og krævende bog, som Anne Marie Aagaard her har skrevet, men det er værd at gøre det store arbejde med gennemlæsningen. Her er der tanker og problemstillinger, som vi ikke kan blive færdig med.

Henning Nørhøj

Udgives af EPS,

Evangelisk Pædagogisk Samvirke, som er en sammenslutning af en række folkekirkelige organisationer, der er involveret i kirkens forkyndelse og undervisning.

Medlemmer af EPS:

Dansk Bibelskole. Dansk Missionsråd. De Samvirkende Menighedsplejer. Det danske Bibelselskab. Diakonhøjskolen. Diakonissehuset Sankt Lukas Stiftelsen. Diakonissestiftelsen. FDF/FPF. KFUK-spejderne i Danmark/De grønne pigespejdere. KFUM/KFUK i Danmark. KFUMs idrætsforbund i Danmark. KFUM-spejderne i Danmark. Kirkefondet. Kirketjenesten i Danmark. Kristelig forældre- og lærerforening. Menighedernes Daginstitutioner. Sammenslutningen af Indre Missions skoler. Unge Hjem Bevægelsen i Danmark.

Redaktion

Henning Nørhøj (ansvh.).
Eberhard Harbsmeier, Finn Dyrhagen
og Per Melhof.

Abonnement

Årsabonnement (4 numre) kr. 100,-
Løssalg kr. 30,-
Giro 8 05 53 51

Henvendelse

Adresseændringer bedes meddelt Avispostkontoret.

Husk ved alle henvendelser at opgive abonnementsnummeret, som står opført sammen med adressen på bladets bagside.

Materialecentralen,
Religionspædagogisk Center
Frederiksberg Allé 10 A
1820 Frederiksberg C
Telefon 31 24 92 50 (kl. 10-16)

**Materialecentralen/
Religionspædagogisk
Center**

Materialecentralens formål er at være til rådighed for såvel hjem, kirke og skole, hvad angår dåbsopklæring og kristendomsundervisning.

- Udstillinger, kataloger og pædagogisk vejledning.
- Udlejning af film og bogkufferter.
- Salg af bøger og AV-materialer.

Tryk:

S. M. Olsens Bogtrykkeri, Holbæk.

ISSN 0900-1433

Reserveret til postvæsenet

NYHED

Peter Balslev-Clausen

Det vingede ord Om N.F.S. Grundtvigs salmedigtning

Peter Balslev-Clausen

DET
VINGEDE ORD

Om N. F. S. Grundtvigs salmedigtning.

Grundtvigs salmer hører til det bedste og mest elskede i dansk salmetradition.

Peter Balslev-Clausen, der er sognepræst ved Hellerup kirke, analyserer i bogen en række af Grundtvigs salmer og klarlægger herigennem en række strukturer og motiver, som Grundtvig livet igennem vendte tilbage til.

144 sider – kr. 148,- frit tilsendt.

I samme serie forligger:

Lisbeth Smedegaard Andersen: Bristefyldt af sang. Om nyere salmedigtere.

84 sider, kr. 98,-

Peter Balslev-Clausen: Salmedigteren B.S. Ingemann. 96 sider, kr. 98,-

E. Thestrup Pedersen: Nattergalen fra Wittenberg. Om Luthers salmedigtning.

104 sider, kr. 98,-

Erik Norman Svendsen: Thomas Kingo. Salmer og samtid. 88 sider, kr. 98,-

»... en værdifuld serie om salmer og salmedigtere«.

Jan Lindhardt i *Berlingske Tidende*

Religionspædagogisk Center

Frederiksberg Allé 10A – 1820 Frederiksberg C – Tlf. 31 24 92 50